

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA**

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: [17:504.05/.06]:32.001(043.3)

SPRINCEAN SERGHEI

**DIMENSIUNI BIOETICE ALE SECURITĂȚII UMANE:
ABORDARE POLITOLOGICĂ**

**SPECIALITATEA 561. 01– TEORIA, METODOLOGIA ȘI ISTORIA
POLITOLOGIEI; INSTITUȚII ȘI PROCESE POLITICE**

Autoreferatul tezei de doctor habilitat în științe politice

CHIȘINĂU - 2018

Teza a fost elaborată în Centrul de Științe Politice și Relații Internaționale al Institutului de Cercetări Juridice și Politice

Consultanți științifici:

Victor MORARU, doctor habilitat în politologie, profesor universitar, membru corespondent
Teodor N. ȚÎRDEA, doctor habilitat în filosofie, profesor universitar

Referenți oficiali:

1. **Victor SACA**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar (FRIȘPA, USM)
2. **Vitalie OJOVAN**, doctor habilitat în filosofie, conferențiar univ. (USMF „N. Testemițanu”)
3. **Eugen STRĂUȚIU**, doctor în științe politice, profesor universitar (Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, România)

Componenta Consiliului Științific Specializat:

1. **Alexandru ROȘCA**, doctor habilitat în filosofie, academician - președinte al CȘS
2. **Pantelimon VARZARI**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar - secretar științific al CȘS
3. **Gheorghe RUSNAC**, doctor habilitat în istorie, academician (Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” - Institut) - membru al CȘS
4. **Valeriu MOȘNEAGA**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar (FRIȘPA, USM) - membru al CȘS
5. **Ion MEREUȚĂ**, doctor habilitat în medicină, profesor universitar (USMF „N. Testemițanu”) - membru al CȘS
6. **Ludmila ROȘCA**, doctor habilitat în filosofie, profesor universitar (IRIM) - membru al CȘS

Suținerea tezei va avea loc la **05 septembrie 2018**, ora **15.00**, în ședința Consiliului Științific Specializat DH 18. 561.01 - teoria, metodologia și istoria politologiei; instituții și procese politice, din cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice (mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 1, MD-2001, etajul 2, Sala Mică).

Teza de doctor habilitat și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova și la pagina web a CNAA (www.cnaa.acad.md)

Autoreferatul a fost expediat la data de 1 august 2018

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat

Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar **Pantelimon VARZARI**

Consultanți științifici:

Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar.
Membru corespondent al AȘM, **Victor MORARU**

Doctor habilitat în filosofie, profesor universitar **Teodor N. ȚÎRDEA**

Autor: **Serghei SPRINCEAN**

© Sprincean Serghei, 2018

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei investigate. Asigurarea securității persoanei umane și securizarea dezvoltării omenirii, aprofundarea proceselor democratice și soluționarea pozitivă a dilemelor democrației prin depășirea problemelor globale, ridicarea nivelului de trai a populației Terrei, promovarea modului sănătos de viață și ocrotirea sănătății, oferirea unei perspective sustenabile de dezvoltare pe termen lung, promovarea intereselor fundamentale ale societății de azi și a generațiilor de mâine, nu pot fi realizate în afara unui cadru legal adecvat și a unei concepții bine elaborate și cu succes implementate în domeniile securității umane, a bioeticii și biosecurității.

Pe bună dreptate se consideră că scopul esențial al strategiilor și politicilor în sferile securității umane, a bioeticii și biosecurității, a activității instituțiilor din aceste sectoare nu constă în conferirea unui sentiment abstract și fals de confort și siguranță atât pentru individul uman, cât și pentru colectivitate, ci în crearea și menținerea unor condiții favorabile pentru soluționarea celor mai stringente probleme securitare, politice, economice, sociale, demografice, tehnologice, dar mai întâi de toate a dilemelor și crizei morale a omenirii care continuă să fie supusă impactului distructiv al amenințărilor și pericolelor globale la nivelul fiecărei persoane luate în parte. Din acest motiv, cercetarea minuțioasă a problematicii securității umane, a bioeticii în context politologic, dar și sociocivilizațional, interdisciplinar, sistemic și comparativ reprezintă o soluție viabilă, de alături de alte pârguri, precum și o posibilă ieșire din criza mondială multiaspectuală ce marchează civilizația umană pe parcursul ultimelor secole, dar mai cu seamă în perioada recentă a istoriei omenirii.

La sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX au avut loc un șir de evenimente care determină mai târziu afirmarea pe plan mondial a mișcării social-politice și academice de edificare a noosferei și de fondare a bioeticii, iar spre sfârșitul sec. XX - și a concepției securității umane, în perspectiva generării unui reviriment moral și spiritual al civilizației mondiale contemporane și mai apoi o securizare a persoanei umane contra oricărui pericol în contextul găsirii unor soluții viabile la criza globală, pentru un viitor mai bun și mai sigur pentru generațiile ce urmează. În calitate de premise pentru apariția și lansarea acestor mișcări social-politice și academice vom remarca următoarele fapte: *În primul rând*, e vorba despre aplicarea politicilor eugenice și de sterilizare în masă a populației în SUA, începând de la sfârșitul sec. XIX, iar în unele state europene începând din perioada interbelică, inclusiv în Rusia sovietică. *În al doilea rând*, se produc numeroase experimente inumane pe subiecți vii în lagărele naziste de concentrare din perioada celui de al Doilea Război Mondial, fapt pentru care cei mai importanți medici naziști implicați au fost condamnați în anul 1947, prin hotărârea Tribunalului de la Nürnberg. *În al treilea rând*, instaurarea cortinei de fier dintre blocurile geopolitice din Est și Vest imediat după cel de al Doilea Război Mondial și declanșarea cursei înarmărilor și a pericolului războiului nuclear ca factor de instabilitate și insecuritate extremă în lume, iar după finalizarea „războiului rece” – evoluția paradigmei de securitate națională de la cea bazată exclusiv pe forța militară, la cea centrată pe individul uman. *În al patrulea rând*, degradarea continuă și în proporții nemaîntâlnite a stării mediului ambiant, schimbările climaterice și încălzirea globală din cauze antropice și naturale, acutizării pentru majoritatea populației planetei a problemei accesului la apă potabilă, a creșterii numărului de maladii noi din cauze tehnogene și ecologice, a întineririi multor maladii, precum cele oncologice, cardiace sau care țin de dereglările metabolismului etc., toate acestea, potrivit prognozelor, vor face imposibilă viața omului pe Terra, influențând drastic

calitatea vieții, securitatea sănătății omului, cea alimentară etc. *În al cincilea rând*, declanșarea crizei energetice și a resurselor naturale, din cauza creșterii exponențiale a consumului de către om a resurselor naturale și a caracterului neregenerabil al majorității acestora. *În al șaselea rând*, aprofundarea discrepanțelor demografice dintre diverse regiuni ale lumii, atunci când în unele zone, precum Europa de Est, inclusiv Republica Moldova, are loc o depopulare a teritoriilor, o îmbătrânire bruscă a populației, iar în alte regiuni, preponderent subdezvoltate socioeconomic, are loc o creștere galopantă a numărului populației planetei. Acest fenomen demografic periclitează eforturile guvernelor și instituțiilor mondiale de a implementa strategia cu privire la dezvoltarea durabilă și de a controla procesele sociale pentru o prognoză realistă și adecvată a evoluției proceselor sociopolitice, cu scopul de a evita cele mai pesimiste scenarii de viitor.

Există o lipsă evidentă, atât la nivel internațional, dar mai ales în RM, a unui cadru normativ și legislativ adecvat gravității situației create în ceea ce privește nivelul actual scăzut al securității umane, aspect ce poate fi ameliorat prin contribuția metodologică și logistică a bioeticii pentru contracararea celor mai grave amenințări de securitate la adresa persoanei umane și societății contemporane, care sunt analizate în lucrarea de față prin prisma relevanței lor în sens bioetic și securitar. Această lipsă a unui cadru normativ adecvat în domeniul securității umane a dus la instaurarea unor practici sociale și politice nocive pentru stabilitatea, prosperitatea, progresul și coeziunea societății, inclusiv a celei din RM, precum cele legate de acceptarea tacită în societatea autohtonă a unor forme de corupție, nepotism sau cumetism, a toleranței excesive a populației față de proasta guvernare și devierea de la normele morale ale clasei politice și elitei sociale, indiferența și dezamăgirea electoratului, în majoritatea cazurilor, față de necesitatea implicării personale, în calitate de societate civilă, în chestiuni de interes public sau național. În consecință, cercetarea de față își propune să delimiteze perspectivele pentru îmbunătățirea cadrului normativ intern și internațional în vederea fortificării securității umane prin implicarea bioeticii. În același timp, promovarea și înrădăcinarea unor deprinderi și obișnuințe sociale, foarte des degradante pentru ființa umană și descurajatoare pentru cetățeanul simplu, în raport cu funcționarul public, cu organele de stat și de supraveghere a ordinii publice și constituționale, precum cele menționate, au apărut ca rezultat al nivelului scăzut al culturii sociopolitice și securitare, atât a majorității populației RM, cât și a clasei politice și elitelor. Această situație se datorează atât crizei morale și identitare din societatea autohtonă, cât și lipsei unui nivel adecvat de competență a funcționarilor publici și a reprezentanților statului în domeniul securității umane, a drepturilor omului, dar mai ales în cel al bioeticii, precum și a necunoașterii în măsură acceptabilă de către aceștia a normelor internaționale referitoare la reglementarea domeniilor date. În contrapondere, lucrarea dată vine să determine principalii factori stimulatori pentru politicieni, oamenii de stat și funcționarii publici de a cunoaște și a se perfecționa în domeniul cunoașterii și aplicării normelor bioetice și ale securității umane.

Analiza situației în domeniul cercetării politologice a securității umane și a bioeticii și identificarea problemelor supuse cercetării. Provocările de ordin practic la adresa securității umane, a omenirii în genere și a viitorului acesteia, au fost dublate de cele teoretico-metodologice. Comunitatea științifică a reacționat prompt la aceste provocări și a făcut eforturi importante pentru a se adapta la prioritățile momentului de ordin practic. Toate cauzele și premisele enumerate mai sus au stat la baza apariției în 1969 a disciplinei bioetice, fondată de oncologul american V.R. Potter ca o „punte către viitor”, iar în lucrările sale mai recente, ca o „știință globală”, care între timp devine și o mișcare sociopolitică și instituțională importantă,

sprijinită prin inițiative ale societății civile, în vederea optimizării practicilor normative și juridice cu caracter biomedical și ecologic referitoare la biosferă, vietate, om. Mai târziu, amploarea crescândă a provocării globale, precum necesitatea ameliorării situației privind drepturile omului, a teoriei și practicii dezvoltării durabile, a generat apariția concepției securității umane care a schimbat accentele și în paradigma securității naționale, înlocuind statul ca obiect al activităților de securizare prin aplicarea forței militare, cu individul uman, protejat multilateral. Pentru prima dată conceptul de securitate umană a fost propus în anul 1994, în Raportul asupra dezvoltării umane al ONU.

Obiectivul principal al domeniului bioeticii globale, pe parcursul a mai bine de 45 de ani, constă în bioetizarea tuturor sferelor vieții sociale și mai cu seamă a domeniului politic și decizional prin racordarea practicilor sociale și politice la principiile bioetice, precum și formarea unei conștiințe sociale cu caracter bioetic, edificarea mecanismelor sociopolitice eficiente de asigurare a dezvoltării sustenabile a omenirii în condițiile necesității depășirii crizei globale multidimensionale, a cărei structură și astăzi se menține, în principiu, intactă și a constituit obiectul de cercetare a numeroase studii teoretico-practice. Structura crizei mondiale contemporane cuprinde multiple probleme globale, potrivit lui T. N. Țirdea, tipologizate în trei grupuri principale: 1) *probleme globale antropo-sociale*, 2) *probleme socio-naturale* și 3) *probleme globale inter-sociale*. Dar, în cel mai larg sens, criza mondială poliaspectuală contemporană afectează în mod prioritar și nemijlocit individul uman, precum și formațiunile, grupurile sociale ca subiecte ale relațiilor și raporturilor morale cu natura și mediul.

Evoluția securității umane în plan teoretic și practic a fost destul de anevoioasă în ultimii douăzeci de ani după lansarea termenului de către PNUD. Totuși, concepția dată a făcut un progres vizibil prin acceptarea ei în mare parte, prin efortul deosebit al ONU (B. Boutros-Ghali, K.A. Annan, S. Ogata, A. Sen etc.), de către comunitatea științifică mondială, dar și de către practicienii din domeniul securității, prin includerea plenară a acestei concepții în strategiile de securitate ale celor mai importante state de pe glob și ale celor mai influente structuri internaționale de securitate. O rezonanță deosebită a avut concepția securității umane în rândurile comunității academice mondiale (B. Buzan, O. Wæver, B. Møller, L.C. Chen, L. Axworthy, M. Kaldor, K.P. Bajpai, R. Thakur, A. Suhrke, J. Nef, J. Leaning, E. Neuman, C. Thomas, J. N. Voïnov Kohler, A. Hammerstad, G. King, Ch. Murray etc.), prin lansarea a numeroase lucrări dedicate dezvoltării metodologice a conceptului și a valențelor sale aplicative în soluționarea unor probleme stringente de pe glob prin restabilirea echității, a demnității umane, prin apărarea și asigurarea oamenilor contra diverselor suferințe și amenințări securitare. În spațiul est-european, inclusiv în RM, se atestă un interes semnificativ pentru problematica securității umane în corelație cu dezvoltarea durabilă sau cu procesul globalizării din diverse perspective: filosofică, bioetică, securitară, politologică, militară, juridică (A.D. Ursul, Al. N. Roșca, T.N. Țirdea, M.M. Neag, A. Carpinschi, V. Moraru, V. Juc, Gh. Costachi, E. Străuțiu, I. Leucea, B. Ștefanachi, Al. Sarcinschi, I. Rusandu, Al. Kiș, I. Crăciun, L. Ispas, V. Capcelea, L. Roșca, V. Varzari, D. Baluiev, A. Sașiuta, E. Kalina, O. Țăcu, R. Grosu, L. Bostan (Rubanovici), A. Rotari, R. Nichifor etc.).

Nici parcursul bioeticii ca fenomen interdisciplinar nu a fost simplu. La scurt timp după primele încercări de delimitare a obiectului de studiu și a metodologiei specifice bioeticii, au fost întreprinse unele încercări de a redefini bioetica în contextul strict al progresului și specificului științelor biomedicale (A. Hellegers, T. L. Beauchamp, J. Childress, R.M. Veatch). Bioetica, în

calitate de etică medicală, continuă să fie promovată și azi în unele cercuri medicale înguste, unde majoritatea specialiștilor în domeniul bioeticii provin din sfera științelor vieții și biomedicină, necunoscând deloc sau doar superficial fundamentele filosofico-metodologice ale acesteia. La mijlocul anilor '90, o puternică mișcare de restabilire a pozițiilor bioeticii globale potteriene a fost întreprinsă (P. Singer, Tr. H. Engelhardt jr.), cu toate că aspectele biomedicale au rămas a fi prioritare pentru foarte mulți dintre cei mai renumiți bioeticieni ai contemporaneității (D. Callahan, R. Macklin), mișcare care a coincis cu o afirmare pe plan mondial a bioeticii elaborate în centrele de cercetare din Europa (J. Harris, S. Holm, H. Jonas, M. Häyry, P. Cavasin, F. D'Onofrio, R. Giunta). Tot la mijlocul anilor '90 apar primele încercări de a promova bioetica în spațiul est-european (V. Kulinichenko, S. Pustovit, V. Astărăstoae, Gh. Scripcaru, B. Yudin, P. Tichtenko, V. Cheshko, T. Mishatkina), inclusiv în Republica Moldova (T.N. Țârdea, V. Ojovanu, A. Eșanu, P. Berlinschi, D. Nistreanu, R. Gramma, A. Paladi etc.)

Problemele principale înaintate spre cercetare cu titlu de ipoteze de lucru sunt următoarele:

1. Cercetarea dimensiunilor bioetice ale securității umane reiese din necesitatea realizării intereselor naționale ale RM de a edifica un stat de drept prin asigurarea libertăților și drepturilor fundamentale ale omului pe tot teritoriul statului, conform Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană și Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului cu Organizația Nord-Atlantică.
2. Consolidarea obiectului comun de studiu al teoriei securității umane și bioeticii are ca scop identificarea și valorificarea căilor de a contribui la creșterea nivelului de trai al populației și a prosperității cetățeanului prin elaborarea și implementarea, în conformitate cu principiile bioetice, a politicii securității umane ce va include propagarea modului sănătos de viață, respectarea normelor ecologice, combaterea corupției și promovarea bunei guvernări în RM.
3. Politica securității umane, în baza principiilor bioetice, trebuie să devină o componentă de bază a politicii de modernizare socială în RM în condițiile necesității depășirii crizei globale, inclusiv a manifestărilor acesteia la nivel local ca pericole și riscuri de securitate umană, precum: degradarea mediului ambiant, sărăcia și subdezvoltarea socioeconomică etc.
4. Politica securității umane, în baza principiilor bioetice, trebuie să devină o strategie viabilă de edificare în RM a unui sistem funcțional al securității umane, valorificând contribuția și aportul logistic și metodologic pe care teoria și practica securității umane, precum și domeniul bioeticii sunt capabile să le ofere factorilor sociopolitici și decizionali.
5. Bioetica politică poate fi acceptată ca o direcție nouă de cercetare, formată prin interconectarea componentelor specifice domeniilor securității umane și bioeticii și concentrată pe studiul specificului și efectelor bioetizării fenomenelor și proceselor securitare, politice și socio-decizionale.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul trasat pentru valorificarea științifică a temei lucrării date constă în cercetarea politologică a dimensiunilor bioetice ale securității umane în perspectiva evaluării gradului de eficiență a politicilor de stat din domeniul asigurării securității și bunăstării persoanei umane în raport cu principiile bioetice. Realizarea scopului propus presupune valorificarea următoarelor obiective:

- realizarea analizei istoriografice a celor mai relevante elaborări în studiul bioeticii și securității umane pentru identificarea gradului de cercetare a problematicii date în literatura internațională de specialitate;
- analiza politologică a aspectelor interdisciplinare în studiul bioeticii ca fundament teoretico-practic în asigurarea securității umane;

- cercetarea abordărilor metodologice ale corelației bioeticii cu securitatea umană;
- investigarea evoluției conceptuale politologice a domeniului securității umane în unele state est-europene;
- reliefarea importanței bioeticii și a concepției securității umane în procesul de ajustare a politicului la prioritățile globale contemporane în condițiile crizei mondiale;
- analiza procesului de politizare a dimensiunii bioetice a securității umane și a contribuției naționale și mondiale la creșterea rolului bioeticii în procesul de asigurare a securității umane;
- determinarea importanței și utilității bioeticii politice în asigurarea securității ființei umane;
- definirea specificului fenomenului bioetizării proceselor securitare și politice în contextul necesității combaterii amenințărilor de securitate umană și a provocărilor crizei globale;
- analiza politicii de securitate umană în Republica Moldova din perspectivă metodologică și practico-aplicativă;
- cercetarea problematicii bioetice în contextul necesității amplificării procesului de securizare umană în Republica Moldova.

Metodologia investigațiilor științifice. Au fost utilizate în procesul de cercetare un șir de principii (al interdisciplinarității, complementarității, al umanismului, corespondenței, continuității și discontinuității, compatibilității), abordări (politologică, sistemică) și metode universale (sinergetică, dialectică, hermeneutică), general-științifice (structural-funcțională, instituțională, comparativă, metoda realist-empirică, istoriografică, analiza și sinteza, inducția și deducția), precum și cele particular-științifice (politologică, analiza evenimentelor, metoda bioetică, securitară, evaluării riscurilor de securitate, analizei amenințărilor de securitate). Spectrul extins de principii, abordări și metode utilizate în cercetarea de față se explică prin caracterul complex și extins al obiectului de cercetare al lucrării.

Investigațiile întreprinse au fost realizate pe baza metodologiei sistemice ce subliniază corelația și interconexiunea dintre părțile componente ale unui tot întreg. Astfel, securitatea personală, politică, comunitară, economică, de mediu, a sănătății, securitatea alimentară reprezintă elementele sistemului securității umane, potrivit metodologiei ONU, care se află într-o interdependență strânsă una față de alta. Pe de altă parte, eliberarea de frici și de nevoi, precum și respectul pentru demnitatea umană, reprezintă componentele atât ale securității umane, cât și ale bioeticii, fiind legate între ele printr-o conexiune sistemică. Analizând la un nivel superior, bioetica, drept știință a supraviețuirii și securizării persoanei și securitatea umană, ca o concepție integră despre bunăstarea multilaterală a individului uman, reprezintă componente noi ce se încheagă sistemic între ele, contribuind la formarea unor noi construcții conceptuale, precum bioetica politică, de exemplu.

Noutatea și originalitatea științifică. Specificul inovator și original al rezultatelor obținute constă în realizarea unui studiu politologic extins asupra securității umane și bioeticii prin abordarea multidisciplinară și interdependentă a conceptelor de securitate umană și bioetică, a instituțiilor de asigurare a securității umane pe plan național și internațional, a normelor bioetice, morale și juridice și rolului lor în optimizarea proceselor sociopolitice, valorificate științific în contextul problematicii cercetate cu impact asupra asigurării în RM a securității umane în conformitate cu principiile bioetice. Pentru prima dată un studiu științific autohton surprinde specificul triadei conceptuale: *Securitate umană – Bioetică – Politică*. Prin urmare, noutatea și

originalitatea științifică a rezultatelor obținute se exprimă prin:

- examinarea problematicii securității umane și bioeticii în plan politologic în contextul analizei posibilităților de ameliorare a securității și bunăstării cetățeanului prin identificarea, cercetarea și diminuarea impactului distructiv al amenințărilor, pericolelor și riscurilor la adresa securității umane în condițiile agravării crizei globale și necesității depășirii ei sustenabile;
- contribuția la elaborarea unor aspecte și abordări noi ale categoriilor științifice: biosecuritate, securizare umană, bioetizarea securității și politicului, precum și la identificarea și analiza premiselor de fundamentare a unui domeniu nou de cercetare - bioetica politică. Aceste contribuții sunt menite să sprijine eficientizarea procesului global de depășire a crizei mondiale polidimensionale prin securizarea persoanei umane și bioetizarea proceselor securitare;
- identificarea importanței triadei conceptuale *Securitate umană – Bioetică – Politică* pentru științele sociale și politice, în studiile de securitate, prin reliefarea raporturilor cu alte discipline științifice în contextul consolidării demersului postneclasic, ancorat pe interdisciplinaritate;
- contribuția conceptuală a rezultatelor obținute în procesul de cercetare la elaborarea cadrului teoretico-metodologic necesar pentru racordarea eforturilor clasei politice și ale instituțiilor sociopolitice contemporane la procesul mondial de soluționare a crizei mondiale în condiții de asigurare a securității dezvoltării sustenabile a umanității în ansamblu, dar și a securității și bunăstării persoanei umane, în mod individual;
- studierea din perspectivă politologică, pentru prima dată în spațiul științific autohton, a proceselor de fundamentare și analiză teoretică a unui domeniu comun de cercetare al bioeticii și securității umane; identificarea factorilor cu impact major asupra reconceptualizării rolului și ponderii aspectelor sociocivilizaționale, securitare și general-umane în elaborarea și implementarea politicilor și strategiilor de depășire a crizei mondiale multidimensionale în condiții acceptabile și sustenabile de siguranță pentru persoana umană.

Rezultatele principale noi care au fost obținute în urma realizării investigațiilor au contribuit la elaborarea unei direcții științifice calitativ noi în științele politice din Republica Moldova — ***politica securității umane în Republica Moldova***, având în calitate de bază investigația interconexiunii dintre concepția securității umane și domeniul bioeticii, abordate ca părți componente ale sistemului sociopolitic, precum și ca un sistem integral distinct destinat asigurării securității umane conform principiilor bioetice. Studiul realizat prin unitatea conceptelor „securitate umană” și „bioetică”, reliefate în cadrul proceselor și instituțiilor sociopolitice, a determinat fundamentarea premiselor pentru elaborarea bazei conceptual-teoretice a disciplinei „bioetica politică”. Acest nou domeniu are ca bază analiza componentelor comune din sfera bioeticii și din cea a securității umane cu impact în cercetarea prin prisma bioeticii a proceselor securitare și a rolului instituțiilor politice implicate în asigurarea securității umane. Din altă perspectivă, această disciplină nouă se concentrează pe studiul politologico-securitar al fenomenelor bioetice de promovare a bunăstării persoanei umane prin metode de analiză a fenomenelor, instituțiilor și proceselor, a structurii și contextului sociopolitic, ceea ce determină reconceptualizarea securității umane și rolului bioeticii în spațiul politic. În vederea contribuției substanțiale a acestui nou domeniu de cercetare la progresul și implementarea cu succes a strategiei dezvoltării durabile și supraviețuirii omenirii prin depășirea crizei globale în condiții de securitate și bunăstare, accentul fundamental în bioetica politică trebuie pus pe cetățean ca element central, la fel ca și în paradigma contemporană de securitate.

Prin urmare, studiul politologic realizat prin unitatea conceptelor de ***bioetică*** și ***securitate***

umană, transpuse în câmpul proceselor și activității instituțiilor sociopolitice, a condus la elaborarea fundamentelor conceptual-teoretice ale acestui nou domeniu al bioeticii politice, precum și la definirea reperelor aplicativ-practice în perspectiva modernizării sistemului de asigurare a securității umane în concordanță cu principiile bioetice, atât pe plan național, cât și internațional.

Caracterul inovator al rezultatelor constă, de asemenea, în reconceptualizarea definițiilor de sinteză ale categoriilor: „securizare umană”, „bioetizarea securității”, „biosecuritate”, „bioterrorism”, „criză globală multidimensională”. În aspect aplicativ, aceste categorii reconceptualizate contribuie la soluționarea unei probleme de importanță majoră în plan mondial: definirea perspectivelor sistemului internațional în ansamblu de a contracara efectele negative ale crizei globale la nivelul securizării individului uman contra oricărui tip de pericole și amenințări.

Semnificația teoretică a cercetărilor rezidă în elaborarea și prezentarea unui cadru teoretico-metodologic și conceptual complex bine fundamentat, cu caracter pluridisciplinar, transdisciplinar și interdisciplinar, în plan analitico-epistemologic de explorare științifică a problematicii securității umane și a bioeticii din perspectivă politologică. Cadrul conceptual elaborat reflectă mai adecvat tendințele demersului științific postneclasic și realitățile globale în condițiile crizei mondiale în vederea realizării unei analize comparative a diverselor aspecte ale securității umane și bioeticii în contextul celor mai semnificative și reprezentative fenomene și procese securitare și sociopolitice. În particular, importanța teoretică se exprimă prin următoarele:

- joncțiunea și interconectarea componentelor specifice domeniului securității umane și bioeticii au fost propuse în calitate de premise în fundamentarea din punct de vedere teoretic și metodologic a obiectului de studiu al disciplinei *bioetica politică*, concentrată pe investigarea din perspectivă bioetică a manifestării factorului securitar și politic atât la nivelul individului uman, cât și la cel global, precum și pe cercetarea specificului și efectelor bioetizării fenomenelor și proceselor securitare, politice, decizionale și doctrinar-ideologice;
- a fost elaborat cadrul teoretico-metodologic de cercetare a securității umane și bioeticii din perspectivă politologică;
- au fost precizate și dezvoltate deosebiri și similitudinile de conținut și aplicabilitate dintre concepția bioeticii și a securității umane în spațiul securitar și sociopolitic din RM;
- a fost argumentat caracterul operațional al categoriilor „securizare umană”, „bioetizare a securității”, „biosecuritate”, „bioterrorism”, „criză globală multidimensională”.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în elaborarea și prezentarea unor rezultate științifice a studiului de o valoare fezabilă certă care pot fi utilizate pentru dezvoltarea, promovarea și implementarea unor politici și strategii de stat în domeniul securității umane, a securității naționale sau în cel al bioeticii cu extensiune normativă și de reglementare în diverse sectoare ale activității sociale. Propriu-zis, aplicabilitatea rezultatelor obținute se exprimă în următoarele:

- oferă pentru factorii de decizie din cadrul instituțiilor de stat abilitate cu elaborarea, promovarea și implementarea politicilor din domeniul asigurării securității naționale, rezultate științifice utile și relevante, axate pe eficientizarea mecanismelor securității umane prin racordarea la principiile bioetice. Mai cu seamă, acest lucru este valabil în contextul participării autorului pe parcursul anilor precedenți în cadrul grupului de lucru cu privire la elaborarea proiectului Strategiei securității naționale a Republicii Moldova.

- asigură suportul teoretico-metodologic și conceptual al cadrelor științifice și universitare, al experților din domeniul securității și al bioeticii, în perspectiva extinderii și aprofundării investigațiilor științifice a subiectelor ce țin de securitatea umană, continuarea fundamentării disciplinei „Bioetica politică”. Eventualele rezultate vor putea fi relevante și utile pentru cadrele didactice, studenții și masteranzii din cadrul Universității Academiei de Științe a Moldovei, de la specialitățile „Securitate națională” și „Globalizare: istorie, politici și culturi europene”, ambele ciclul II, precum și de la specialitatea „Filosofie și comunicare”, ciclul I.

- familiarizează opinia publică și experții din domeniile securității și bioeticii, dar și din cele adiacente, referitor la cunoștințele noi obținute, datele și informația utilă cu privire la securitatea umană în contextul racordării la principiile și imperativele bioetice, ceea ce inevitabil va conduce la reformarea democratică a sectorului de securitate din RM prin accentuarea rolului deosebit și central al cetățeanului în contextul strategiei de securitate care vine să înlocuiască paradigma securității statului în detrimentul intereselor persoanei umane.

- servește în plan teoretic, în calitate de punct de reper pentru elaborări științifice noi de către cercetătorii din RM și de peste hotare, precum și în plan practic pentru factorii de decizie, politicieni și formatori ai opiniei publice, în procesul de estimare și evaluare a principalelor amenințări, riscuri și vulnerabilități la adresa securității umane în plan global, regional și național.

- contribuie la profilarea unor perspective clare de pregătire a cadrelor înalt calificate în domeniul securității umane și bioeticii, științelor politice și relațiilor internaționale, care sunt stringent necesare pentru completarea statelor de personal ale instituțiilor din RM, abilitate în domeniul securității pentru activitate prodigioasă în sectorul practic.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere sunt:

1. Sistemul de asigurare a securității, atât la scară internațională, cât și la cea națională, a necesitat mari ajustări după finalizarea „războiului rece” în anii '90 ai secolului trecut, așa încât la etapa contemporană concepția securității umane vine să substituie pe cea a securității naționale bazată pe forță militară, promovând persoana umană cu interesele sale specifice, ca element central în sistemul de asigurare a securității, înlocuind în această postură statul și interesele naționale care se transformă din element central al sistemului securitar în perioada „războiului rece”, într-un mecanism de bază pentru promovarea securității umane.

2. Procesul de modernizare și ajustare la imperativele timpului a sistemului internațional și național al securității este unul continuu și necesită permanent noi idei și propuneri de îmbunătățire și de eficientizare, deoarece în perioada contemporană asigurarea securității umane a devenit o preocupare complexă și multidimensională, încorporând astfel de componente precum securitatea personală, de mediu, a sănătății, alimentară, a comunității, securitatea politică și economică.

3. Bioetica, drept teorie și practică destinată surmontării crizei globale și accelerării dezvoltării durabile, reprezintă o sursă fezabilă și foarte utilă de idei și propuneri inovative ce trebuie încadrată plenar în procesul de fortificare a sistemelor de asigurare a securității, mai ales a concepției securității umane ca fiind una dintre cele mai performante și progresive concepții contemporane cu privire la securitate, atât prin aplicarea metodologiei respective, cât și prin preluarea valorilor, principiilor, dar și a celor mai bune practici bioetice de transformare sustenabilă a realității.

4. Pentru o apropiere și interconexiune cât mai armonioasă a concepției securității umane cu

teoria și practica bioetică e nevoie de noi instrumente teoretico-practice, elaborări de noi concepte, principii și metodologii de cercetare, cum ar fi disciplina bioeticii politice concentrată pe investigarea din perspectivă bioetică a manifestării factorului securitar și politic atât la nivelul individului uman, cât și la cel global, precum și pe cercetarea specificului și efectelor bioetizării fenomenelor și proceselor securitare, politice, socio-decizionale și doctrinar-ideologice, utilizând astfel de concepte precum: „securizare umană”, „bioetizare a securității”, „biosecuritate”, „bioterrorism”, „criză globală multidimensională”.

5. Sfera asigurării securității naționale a RM reprezintă un sistem complex și sofisticat ce cuprinde un cadru normativ specific, relații funcționale, multiple entități instituționale cu responsabilități de promovare a securității în diverse domenii ale vieții sociale. Cu toate succesele înregistrate, se atestă și unele carențe semnificative la capitolele eficiență, mobilitate și coordonarea activităților. Securitatea națională e afectată mai ales de finanțarea precară, dar și de lipsa unor documente progresiste de politici și strategii performante care ar răspunde la cele mai stringente provocări de securitate, elaborate conform standardelor securitare și criteriilor mondiale contemporane cum ar fi securitatea umană, promovate inclusiv de ONU, UE sau NATO.

6. Metodologia și conceptele, elaborate prin aplicarea unui set extins de principii, abordări și metode de studiu, au asigurat cercetarea științifică a riscurilor, amenințărilor și pericolelor la adresa securității umane din RM în conexiune cu problematica bioetică. Acest fapt tinde să exercite un impact semnificativ asupra stabilității sociale și eficienței procesului decizional-politic, ceea ce va contribui la diseminarea de cunoștințe fundamentale și formarea de abilități practice în domeniu la funcționarii publici și factorii de decizie din sfera contracarării amenințărilor și riscurilor securitare, a consecințelor periculoase ale problemelor globale manifestate la nivelul local în RM.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele obținute, concluziile și recomandările au fost implementate în proiectul Strategiei Securității Naționale a RM, elaborat pe parcursul anilor 2015-2016 în cadrul grupului de lucru, la care a participat și autorul, sub coordonarea consilierului președintelui RM pe probleme de securitate, profesorul A. Barbăneagră, fiind propusă Parlamentului spre aprobare. La fel, rezultatele științifice obținute în urma cercetărilor au fost implementate în cadrul realizării a mai multor proiecte instituționale și internaționale în cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice, precum: 15.817.06.12F – Dezvoltarea cadrului juridic al RM în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european (2015-2018), 11.817.07.21F – Interacțiunea dintre stat și societate civilă în RM în contextul aprofundării reformelor democratice (2011-2014), 09.820.07.07UF – Omul în spațiul bolii: metode umanistice de cercetare a bolii (2009-2010), 09.817.07.005F – Resursele, mecanismele și efectele realizării puterii politice în RM (2009-2010).

Aprobarea rezultatelor. Teza este elaborată în Centrul Cercetări Politice și Relații Internaționale al Institutului de Cercetări Juridice și Politice. A fost examinată și susținută în ședința Centrului Cercetări Politice și Relații Internaționale al Institutului și în ședințele seminarelor științifice de profil de la Universitatea de Stat din Moldova și de la Institutul de Cercetări Juridice și Politice. Investigațiile și-au găsit elucidare în peste 50 de lucrări științifice, inclusiv o monografie, un compendiu, cinci capitole în monografii, un capitol în manual pentru doctoranzi, 9 publicații în reviste de circulație internațională, 6 articole în culegeri internaționale, 15 articole în reviste naționale (5 de categoria B și 10 de categoria C), 7 articole în culegeri de

lucrări ale conferințelor internaționale; ele au fost prezentate, discutate și aprobate la peste 50 de foruri științifice naționale și internaționale, dintre care se pot evidenția 5 rapoarte în plen la conferințe științifice internaționale.

Începând cu anul 1999, anual sunt prezentate diferite comunicări având drept subiect diverse probleme precum fenomenul informatizării, cel al presiunilor și influențelor sociopolitice, procesele sociopolitice referitoare la problematica supraviețuirii civilizației umane contemporane, în corelație cu fenomenul bioeticii, cu procesele de asigurare a securității, în special a securității umane.

Lucrările științifice publicate și rapoartele, comunicările științifice la conferințe, mese rotunde se înscriu în direcțiile prioritare de cercetare științifică: „Patrimoniul național și dezvoltarea societății”. Analiza politologică a bioeticii și securității umane reprezintă un subiect ce se înscrie la specialitatea „Teoria, metodologia și istoria politologiei; instituții și procese politice”, deoarece relevă importanța sociopolitică a procesului de asigurare a securității umane în conformitate cu principiile și imperativele bioeticii. Sistemul de asigurare a securității, inclusiv a securității umane, îmbogățit metodologic prin contribuția teoretico-practică a bioeticii, reprezintă un subsistem politic, un element component al vieții politice, menit să asigure securitatea, stabilitatea și buna funcționare a instituțiilor statului, precum și dezvoltarea sociopolitică a cetățenilor în condiții de siguranță, bunăstare și prosperitate.

Postulate importante au fost prezentate și publicate peste hotare în cadrul forurilor științifice internaționale: Conferința Internațională „Științe Politice, Relații Internaționale și Studii de Securitate” edițiile VII, VIII, IX și X (Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, România, 2013, 2014, 2015, 2016); „*Thinking Ahead, Bioethics and the Future, and the Future of Bioethics*”, al 11-ea Congres Mondial de Bioetică, organizat de Asociația Internațională de Bioetică (Rotterdam, 2012); A 25-a Conferință europeană de filosofie a medicinei și sănătății „*Priorities in Medicine and Health Care*”, organizată de Societatea Europeană pentru Filosofia Medicinei și Sănătății (Zurich, 2011); Conferință internațională „*Health in Transition. Ethnographies of Bio-medicine in post-socialist Europe*” (București, România, 2012); Conferința a V-a de Genetică Medicală, Universitatea „Lucian Blaga”, Facultatea de Medicină (Sibiu, România, 2009); Congresele III, IV și V naționale de bioetică cu participare internațională (Kiev, Ucraina, 2007, 2010, 2013); Congresul I, al II-lea și al III-lea internațional pe probleme de drept medical și farmaceutic, bioetică și politică socială, organizat de Comitetul pe probleme bioetice de pe lângă Prezidiul Academiei Naționale de Științe a Ucrainei și Academia de Avocatură din Ucraina (Kiev, Ucraina, 2010, 2011, 2012); Conferința științifico-practică internațională: „*Совершенствование системы образования как фактор обеспечения безопасности и развития страны*”, organizată de Academia Rusă de Educație (Moscova, Federația Rusă, 2012); Conferința tematică „*Seven years of capacity building in central and eastern Europe and beyond: The network meeting of advanced certificate program in research ethics for central and eastern Europe*”, organizată de Fogarty Foundation (USA) prin contribuția Union Graduate College, New York, Universitatea din Vilnius (Praga, Republica Cehă, 2012); Școala Franco-Română de Metodologie în Științele Sociale, ediția a XI-a: „*Migrations dans l'espace européen pendant la crise économique*”, organizată de Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice (UAIC, Iași) în colaborare cu Faculté des Sciences Economiques et Sociales (Université Lille I) (Iași, România, 2012); Seminarul în problemele de interes public și sociopolitic ale eticii cercetării și bioeticii, organizat prin contribuția Union Graduate College, New York, Universitatea

din Vilnius (Vilnius, Lituania, 2011); Seminarul internațional științifico-practic „Актуальні питання сучасної біомедичної етики та деонтології”, Academia Medicala de Instruire post-licență „P. L. Șupik” (Kiev, Ucraina, 2011); Conferința științifico-practică internațională „Человек в пространстве болезни: гуманитарные методы исследования медицины” (Saratov, Rusia, 2009); Simpozionul al VI-lea internațional de bioetică „Етичні проблеми профілактичної медицини: вплив довкілля, харчування та умов праці на здоров'я населення” (Kiev, Ucraina, 2012); Conferințele științifice internaționale „Сахаровские чтения. Экологические проблемы XXI века” (Minsk, Bielorusia, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2016); Conferința științifică internațională „Модернизация науки и общества: вызовы и ответы” (Saransk, Federația Rusă, 2011); Conferința internațională „Idei și valori perene în științele socio-umane”, organizat de Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gh. Zane”, Academia Română, ediția a XIII, XIV și XV-a (Iași, 2010, 2011, 2012); Conferința universitară cu participare internațională „Alētheia” (Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați, România, 2005). O serie de subiecte au fost expuse la manifestări naționale cu participare internațională, organizate în RM, precum: Conferința internațională științifico-practică „Migrație, diasporă, dezvoltare: noi provocări și perspective” (Chișinău, AȘM, 2016); Conferința științifico-practică internațională „Știință, educație, cultură” (Comrat, USC, 2016); Conferința științifică internațională „Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ” (Cahul, US „B. P. Hasdeu”, 2016) etc.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat - 50, inclusiv o monografie, un compendiu, cinci capitole în monografii, un capitol în manual pentru doctoranzi, 9 publicații în reviste de circulație internațională, 6 articole în culegeri internaționale, 15 articole în reviste naționale, 7 articole în culegeri de lucrări ale conferințelor internaționale și 5 teze ale comunicărilor în volum total de 70,3 c.a.

Astfel, rezultate cercetărilor au fost expuse în publicații periodice și reviste științifice ca: Bioethics. Федеральный научно-практический журнал (Volgograd, nr. 2/2014), Studia Securitatis: Revistă de studii de securitate (Sibiu, nr. 1/2013, nr. 2/2014), European Journal of Human Genetics (Milano, vol. 22, sup. 1, May 2014), Current Opinion in Biotechnology (Cambridge, vol. 24, sup. 1, July 2013), Political Science, International Relations and Security Studies. (Sibiu, ediția VII/2013, ediția X/2016), Integration of Education (Saransk, nr. 3/2015), Studii Danubiene (Galați, nr. 1/2009), Studii și cercetări: Idei și valori perene în științele socio-umane (Iași, nr. 15/2010, nr. 17/2012, nr. 18/2013), Revista de filosofie, sociologie și științe politice (Chișinău, nr. 1/2001, nr. 3/2010, nr. 2/2013, nr. 1/2014, nr. 2/2015), Akademos (Chișinău, nr. 2/2014), MOLDOSCOPIE (Chișinău, nr. XII/1999, nr. 2/2006, nr. 1/2013), Analele Științifice ale USMF “N. Testemițanu” (categoria C) (Chișinău, ediția XIV-a/2013, ediția XI-a/2010, ediția X-a/2009, ediția VIII-a/2007, ediția VI-a/2005, ediția III-a/2002, ediția II-a/2001), Law and Politology. International Scientific Journal (Chișinău, nr. 21/2012), Administrarea Publică (Chișinău, nr. 1/2013), Anuar Științific (IRIM) (Chișinău, vol. 10 / 2012) ș.a.

Volumul și structura tezei. Teza constă din introducere, cinci capitole, structurate fiecare în trei subcapitole, concluzii generale și recomandări, 568 referințe bibliografice și 3 anexe. Textul de bază cuprinde un volum de 258 pagini.

Cuvinte-cheie: securitate umană, bioetică, strategie de securitate, bioetică politică, bioetizarea securității, biosecuritate, criză globală, strategie de supraviețuire a omenirii, drepturile omului.

CONȚINUTUL TEZEI

Lucrarea este alcătuită din introducere, cinci capitole, concluzii generale și recomandări, fiind finalizată cu bibliografie.

În **INTRODUCERE** se argumentează actualitatea și importanța problemei abordate; introducerea include toate subdiviziunile: actualitatea și importanța problemei abordate; scopul și obiectivele tezei; metodologia investigațiilor științifice; noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor; rezultatele principial noi; semnificația teoretică a cercetărilor; valoarea aplicativă a lucrării; implementarea rezultatelor științifice; aprobarea rezultatelor; cuvintele-cheie și sumarul capitolelor tezei.

În primul capitol, intitulat **„CONCEPTUALIZAREA BAZEI EURISTICE A STUDIULUI CONEXIUNII BIOETICII ȘI SECURITĂȚII UMANE”**, e realizată analiza lucrărilor și surselor bibliografice referitor la fenomenele securității umane și bioeticii, care înregistrează în ultimele decenii o expansiune generală în foarte multe sfere sociale. Aceste noi domenii de cunoștințe interdisciplinare au cuprins numeroase laturi și fațete ale activității omului, precum sfera politicii, a asigurării securității, implicații practice în dirijarea socială etc., care, tradițional, nu reacționau prea activ la intervențiile, inovațiile și propunerile de raționalizare ale oamenilor de știință din domeniul teoretizării proceselor sociale, din cel al filosofiei și eticii. În acest prim capitol s-a realizat identificarea specificului abordării politologice în studiul bioeticii și securității umane, dar și identificarea și analiza unor noi valențe metodologice și aspecte istorico-evolutive ale concepțiilor securității umane și bioeticii. Concomitent, a fost analizat raportul tradițional teoretico-practic dintre morală și politică, care evoluează către interconexiunea dintre etică și securitate în cadrul căreia corelația dintre bioetică și securitatea umană vine să continue parcursul firesc al evoluției acestor concepte.

Primul subcapitol, intitulat **„Repere istoriografice în studiul bioeticii și securității umane”**, include studiul istoriografic și reperele conceptuale ale problematicii studiate, fiind puse în lumină cele mai relevante elaborări științifice care au fost perfectate de unii cercetători din străinătate, cea mai mare parte fiind rezervată elucidării proceselor de formare și evoluție a concepției securității umane și a domeniului bioeticii, inclusiv în context politologic.

În acest prim subcapitol s-a remarcat problematica crizei globale, care a constituit un subiect pe larg abordat în literatura de specialitate, în contextul activității numeroaselor think-tank - uri și organizații specializate în monitorizarea diverselor aspecte ale ei, precum este Clubul de la Roma, care, prin activitatea sa prodigioasă și impactul enorm asupra elitelor politice conducătoare, dar și asupra opiniei publice și comunității academice, a devenit obiect de cercetare [1, p. 102]. În acest fel, considerăm că mari filosofi, savanți și gânditori ai timpului s-au preocupat de problematica crizei și au încercat să identifice cele mai sensibile momente și cauzele care duc la agravarea situației în continuare. Edmund Husserl, de exemplu, încă în perioada interbelică tratează problema crizei ca provenind din sfera spiritualității și moralității omului, a științei contemporane, aflate în criză profundă din cauza incapacității sale structurale de a face față la avalanșa de probleme globale care invadează conștiința umană, generând crize și în alte sfere ale vieții sociale [2, p. 51].

În contextul procesului de globalizare, apar tot mai multe studii cu privire la esența și diversele aspecte ale crizei mondiale. Astfel, M. Deliaghin în lucrarea sa *„Мировой кризис: Общая теория глобализации”* vede o cauză a expansiunii crizei în discrepanța dintre modul

tradiționalist de percepție a vieții și ritmurile galopante în care se schimbă lumea, care devine tot mai agresivă, mai concurențială și mai pretențioasă față, atât de cetățeanul simplu, cât și a elitelor conducătoare, care sunt nevoite să se adapteze pe toate planurile noilor condiții, de la aspectele sociopsihologice, la adaptarea bio-genetică [3, p. 242]. După aprecierea autorului, în această situație a crizei continue, societatea contemporană devine tot mai mult una în care predomină riscul. Potrivit sociologului german U. Beck, modernizarea inevitabil va duce către desființarea civilizației contemporane, care va da naștere societății de risc, dominată de pericole și amenințări, dintre care cele civilizaționale și cele tehnologice se deosebesc printr-o violență deosebită [4, p. 195].

În acest context, domeniul bioeticii, fondat de Van Rensselaer Potter la sfârșitul deceniului al șaptelea al sec. XX, tot mai mult se impune în mediul public, în sfera dreptului, precum și în spațiul politic ca un element generator de schimbări profunde în condițiile crizei globale, la nivelul mentalității sociale și individuale, de modernizare a instituțiilor politice și a reconfigurării funcțional-sistemică a întregului domeniu responsabil pentru dirijarea socială, cel al politicului și guvernării [5, p. 14]. Potrivit autorului, bioetica, drept etică a viului, vizează îndeaproape asemenea subiecte precum depășirea crizei globale care poate deveni posibilă nu doar prin implicarea componentei spiritual-morale, dar și prin atragerea în procesul de combatere a numeroaselor laturi ale crizei globale pluridimensionale a unui șir de forțe sociale și profesionale, precum și numeroase mecanisme sociopolitice și tehnologice.

Pe de altă parte, s-a menționat că un impact determinant pentru configurarea teoretico-metodologică a concepției securității umane a fost exercitat de către Organizația Națiunilor Unite, experții căreia au reușit să sistematizeze materialul teoretic și concepțiile novatoare ale oamenilor de știință, elaborate în perioada căderii Cortinei de fier și reconfigurării realităților geopolitice de la sfârșitul deceniului 9 al sec. XX. Este incontestabil faptul importanței cruciale a ONU în elaborarea conceptului de securitate umană, la fel și a conceptelor adiacente acestuia precum drepturile omului sau dezvoltarea umană, promovate de ONU începând încă de la apariția acestei organizații internaționale în perioada imediat postbelică.

Din punctul nostru de vedere, la etapa actuală a dezvoltării conceptului la mijlocul deceniului 2 al sec. XXI, securitatea, prin această prismă, nu mai e considerată o simplă absență a războiului și a violenței într-o anumită regiune sau țară, ci constituie o abordare comprehensivă și complexă, bazându-se pe trei principii fundamentale:

1. Lipsa sau eliberarea de teamă, tratată și ca securitate contra violențelor.
2. Eliberarea de nevoi, ce ține de asigurarea cu alimente și hrană, de protecția personală, de îngrijirea medicală și securitatea sănătății, de securitatea locuinței și mediului de trai.
3. Libertatea de a trăi cu demnitate prin promovarea principiilor dezvoltării umane sustenabile și protecția drepturilor omului [6].

Problematika securității umane cu terminologia specifică acesteia au fost utilizate pentru prima dată în actele oficiale ale Organizației Națiunilor Unite în anul 1992, și anume în „Agenda pentru Pace: diplomație preventivă, pacificare și menținere a păcii” – un raport în care Secretarul general al ONU la acel moment B. Boutros-Ghali marca necesitatea realizării unei „*abordări integrate asupra securității umane*” în contextul proceselor de pacificare și menținere a păcii în epoca de după finalizarea „războiului rece”, cu scopul de a elucidă cauzele profunde ale conflictelor de diferit nivel din acea perioadă de pe mapamond și din Europa, cu impact determinant asupra domeniilor economic, social și politic [7].

Ca rezultat, putem conchide referitor la conceptul securității umane că a fost promovat încă de la primele încercări de teoretizare, ca o viziune nouă, mai largă, asupra securității în comparație cu cea dominantă în perioada „războiului rece”, concept trebuie completat cu potențialul bioeticii pentru a reuși pe deplin de a pune accentul pe individul uman, cu demnitatea și potențialul său creativ, plasat în centrul tuturor eforturilor de asigurare a securității.

Al doilea subcapitol, „**Aspecte interdisciplinare în studiul bioeticii ca fundament teoretico-practic în asigurarea securității umane**”, debutează cu redefinirea și analiza corelațiilor tradiționale dintre morală și politică, continuând cu cea dintre etică și securitate, finalizându-se cu analiza raportului dintre bioetică și securitatea umană sub aspect istoric, precum și al importanței concepției securității umane și bioeticii în contextul ameliorării nivelului securității umane, a respectului pentru demnitatea omului. Mai apoi, se face o cercetare a evoluției problematicei relației dintre securitate, morală și politică în cadrul școlii de politologie din Republica Moldova, tabloul fiind întregit de analiza aplicării altor componente ale metodologiei securității umane și bioetice în procesul de securizare atât la nivel individual, cât și la cel global.

Am constatat în acest al doilea subcapitol că, pe parcursul existenței sale de mai bine de 45 de ani, bioetica s-a implicat activ în redimensionarea relației tradiționale dintre etică și politic, iar, mai nou, a relației dintre etică și securitate, atât în plan teoretic, la nivelul unor studii și cercetări de o valoare teoretică și metodologică semnificativă, cât și în plan practic prin instituirea unui cadru normativ și instituțional propice pentru promovarea valorilor și principiilor morale binecunoscute în mediul politic, așa încât, cu fiecare dintre elementele acestor relații precum etică, securitatea și politică, pe larg expuse în literatura de specialitate începând din antichitatea îndepărtată, bioetica edifică un parteneriat special care deviază semnificativ de la aspectele și caracteristicile determinate din punct de vedere teoretic expuse pentru etica tradițională, în cazul aplicării în practică a diverselor forme de manifestare a fenomenului bioetic.

Astfel că, în cadrul relației dintre etică și bioetică se stabilește o corespundere ierarhică dar și o întrepătrundere a obiectului de studiu și a ariei de interes aplicativ. În acest context, evaluăm ca fiind de remarcă paradoxul potrivit căruia, din punctul de vedere al vastității și mobilității obiectului de studiu de a face față la cele mai actuale provocări ale contemporaneității, cel al bioeticii pe departe este cu mult mai general și înglobează inclusiv obiectul de studiu al eticii generale, care se reduce exclusiv la reglementarea etică a relațiilor dintre indivizi, dintre persoane individuale și grupul social în comparație cu obiectul de studiu al bioeticii care se referă, pe lângă reglementarea etică a relațiilor sociale, la normativizarea morală a raportului dintre societate și biosferă, la instituirea unor norme morale cu privire la vietate, la viață, corporalitate, precum și la alte procese biologice și medicale.

În urma unei analize extinse a literaturii din domeniu, putem constata că problematica bioetică a fost foarte puțin studiată în raport cu politicul și cu atât mai mult cu fenomenul securității. Astfel că unul dintre cei mai de seamă analiști ai fenomenului bioetic în contextul proceselor politice mondiale a fost chiar fondatorul disciplinei – V.R. Potter, care a conceput bioetica globală drept un instrument sau o pârgie eficientă pentru schimbarea mentalității sociale prin intermediul implementării acesteia în urma unor decizii sociopolitice generale, a unor politici de securitate, în urma succesului implementării de strategii pe termen lung de fondare și sprijinire a unor instituții bioetice în același scop [8, p. 141].

La elaborarea mai temeinică și progresul acestei noi discipline a bioeticii în raport cu factorul politic și securitar au contribuit decisiv prin lucrările lor o seamă de personalități din domeniul dat precum: Tr. H. Engelhardt, G.J. Annas, J. D. Moreno, D. S. Greenberg, C. S. Campbell, Gh. Scripcaru, T. N. Țârdea, B. Ioan, L. Turner, P. Cavasin, M. Häyry, T. Takala, H. ten Have, P. Tichtenko, V. Cheshko, G. McGee, A. L. Caplan, M. L. Gross, J. Chapman, J. Rifkin, N.S. Rose, J.M. Hoefler, B.E. Kamoie, S. Vekovşinina, V. Kulinicenکو, ș.a.

Sistematizând lucrările editate cu referință la subiectul corelației dintre bioetică și securitate, se evidențiază un set de contribuții la aprofundarea problematicii importanței bioeticii pentru consolidarea caracterului pluralist al societății contemporane prin asigurarea securității umane. Astfel, se remarcă, în această ordine de idei, lucrările semnate de L. Turner și de C. Campbell [9; 10]. În arealul românesc apare o încercare, aparținând cercetătoarei B. Ioan, de a combina și a analiza bioetica în contextul dezvoltării societății civile și de asigurare a securității persoanei umane în mediul social [11, p. 4]. Profesorul Gh. Scripcaru, încă în 1995, lansează o lucrare unde domeniul bioeticii este analizat ca unul dintre factorii cei mai de încredere în modernizarea societății și de apropiere de valorile sociocivilizaționale europene, inclusiv de concepția securității umane [12, p. 23]. Considerăm că o contribuție importantă la dezvoltarea subiectului corelației dintre bioetică cu procesele securitare sociale și politice aparține cercetătorului moldovean T. N. Țârdea, care într-un șir de lucrări analizează tangențial această problematică. Astfel, opinăm că se constată existența și amplificarea unui proces social principal nou, precum cel al bioetizării sferei securității, politicului și societății în general, în contextul edificării și promovării bioeticii sociale ca nouă disciplină de cercetare. Prin urmare, profesorul T.N. Țârdea constată că „bioetica socială apare ca o reflecție bioetică specifică – ca o nouă înțelepciune, ca un mod de viață deosebit și ca o nouă mentalitate, ca o nouă ideologie și un fel special de politică referitoare la problemele lumii biomedicale” [13, p. 80]. Cu alte cuvinte, în viziunea cercetătorului, bioetica în sine devine o politică cuprinzătoare ce tinde să se extindă prin efectul său securizant și peste problematica biomedicală, alături de alte domenii sociale, din motivul caracterului multidimensional și polisemantic al conceptului de bioetică. Problematika bioeticii sociale, elaborată de cercetătorul moldovean, cuprinde o arie vastă de cercetare, printre care se evidențiază o serie de probleme și subiecte specifice sferei politologice la interferența cu domeniul studiilor de securitate. Diversele aspecte, precum cel al bioterorismului, sunt analizate în contextul fundamentării și promovării bioeticii sociale [14, p. 81]. În acest context, o viziune originală asupra raportului dintre politică și morală l-a avut și profesorul I. Mereuță, prin analiza eticii virtuții în raport cu aspectele umanismului politic ca doctrină socială [15, p. 114].

Din punctul nostru de vedere, preocupările savanților, ale gânditorilor iluștri din toate timpurile pentru relația dintre securitate, politică și etică reflectă importanța socială a acestor corelații, încărcătura și potențialul lor reformator și regenerativ pentru întreaga omenire, mai ales în perioadele de restriște și de instabilitate sociopolitică majoră referitor la cele trăite de comunitatea umană azi, în timpul extinderii tot mai vaste a crizei globale și a scăpării de sub controlul omului a numeroaselor procese naturale și antro-po-sociale, capabile să pericliteze perspectivele de dezvoltare a civilizației umane contemporane pe viitor.

În cel de al treilea subcapitol al primului capitol, intitulat „**Specificul abordării politologice în studiul bioeticii și securității umane**”, sunt reliefate obiectivele trasate în cadrul studiului de față, precum și direcțiile de valorificare a acestora. La finele capitolului sunt expuse unele reflecții ce se referă la conținutul elaborărilor în domeniul analizei fenomenului securității

umane și al bioeticii în context politologic și la metodologia de cercetare specifică a acestei tematici.

Abordarea politologică în cercetarea dimensiunii bioetice a securității umane are specificul de a reliefa prin metodologia politologică, aspectele și impactul sociopolitic al proceselor securitare ce tind să se ralieze la imperativele umane și principiile bioetice. La studiul politologic temeinic al problematicii securității în cel mai vast sens al noțiunii, în raport cu riscurile umane și sociale, și în mod special al domeniului securității umane, au contribuit decisiv prin lucrările lor un șir de personalități din comunitatea științifică mondială cum ar fi: B. Buzan, O. Wæver, J. de Wilde, M. Foucault, D. Bell, U. Beck, Fr. Fukuyama, A. Giddens, B. Møller, W. E. Blatz, P. Mische și G. Mische, L. C. Chen, L. Axworthy, H. Van Ginkel, K. P. Bajpai, R. Thakur, A. Suhrke, J. Nef, J. Leaning, Ed. Neuman, C. Thomas, T. Shahrbanou, C. Anuradha, R. McCrae, D. Hubert, F. O. Hampson, J. Daudelin, J.B. Hay, H. Reid, T. Marting, R. Paris, N. Thomas, W. T. Tow, J. N. Voïnov Kohler, N. MacFarlane, Foon Khong Yuen, B. von Tigerstrom, M. S. Weinert, M. Kaldor, R. David, P.J. Burgess, P. Battersby, J.M. Siracusa, M. Weissberg, P. Heinbecker, Fr. Fouinat, D. Henk, R. Ferreira, M. R. Amstutz, T. Owen, P. H. Liotta, St. Lonergan, K. Gustavson, B. Carter, A. Hammerstad, G. King, Ch. Murray, D.T. Graham, N.K. Poku, N. Renwick, J. Glenn, G. MacLean, Cr. Badescu. Problematika securității umane preocupă constant pe parcursul a mai bine de două decenii pe cei mai versați cercetători din diverse domenii ale științei, inclusiv pe politologi, iar aportul acestora s-a dovedit a fi de o importanță crucială în procesul de elaborare, dezvoltare și promovare a acestui fenomen al securității umane în corelație cu dezideratul bioetic.

Ca rezultat al analizei extinse a surselor bibliografice și a literaturii de specialitate în domeniul politologic de cercetare, vom constata că preocupările de sistematizare a concepției securității umane au constituit foarte rar un subiect de cercetare distinct atât la nivel mondial, cât și, mai cu seamă, la nivelul comunității științifice din Republica Moldova. Cu atât mai puțin, subiectul securității umane a fost cercetat din perspectivă politologică în conexiune cu problematica bioetică, ce vine să fortifice, metodologic și conceptual, teoria securității umane în contextul implementării sale practice cu rezultate socialmente benefice. În așa fel, se disting un șir de precursori, majoritatea politologi, ai apariției concepției securității umane încă până la lansarea ei în rapoartele și documentele oficiale ale Organizației Națiunilor Unite.

Am conchis că securitatea umană și bioetica reprezintă componente importante ale procesului de modernizare și eficientizare a sistemului de asigurare a securității atât la nivel național, cât și internațional, mai cu seamă prin potențialul conceptual-metodologic specific acestor noi domenii. Totodată, securitatea umană și bioetică exercită una asupra alteia o presiune investigațională permanentă, în condiții de concurență obiectuală, care se va solda cu apropierea și unificarea, într-o anumită măsură, a aparatelor lor categoriale și conceptual-metodologice, ceea ce va spori importanța și rolul abordării comune a bioeticii și securității umane asupra problematicii omului și locului său central în sistemul de asigurare a securității.

Capitolul al doilea „**ANALIZA TEORETICĂ A FENOMENULUI BIOETICII ȘI A DOMENIULUI SECURITĂȚII UMANE**” conține o analiză teoretică a fenomenului bioeticii și a domeniului securității umane. Aici sunt investigate bazele metodologico-politologice ale corelației bioeticii cu securitatea umană. La fel, este analizat aportul metodologic al școlilor politologice și filosofice din Republica Moldova la cercetarea problematicii specifice domeniului securitar, în special a concepției securității umane. Acest compartiment al tezei se referă la

conceptualizarea politologică a securității umane în unele state est-europene, referindu-se la o analiză multilaterală a importanței și impactului general-științific al elaborărilor teoretico-metodologice în domeniul dat ale cercetătorilor din România, Rusia și Ucraina.

Primul subcapitol al capitolului doi „**Abordări metodologico-politologice ale corelației bioeticii cu securitatea umană**” specifică că problematica crizei globale a indus, atât în conștiința socială, cât și în discursul științifico-teoretic, aspecte ce provin dintr-o îngrijorare generală și nesiguranță în ziua de mâine. Acestea sunt convergente subiectului securității și elaborării unei metodologii eficiente de asigurare a securității la toate cele 3 niveluri instituțional-obiectuale: la nivel internațional pe Glob, la nivelul securității statului și comunității, precum și la cel al securității și siguranței persoanei umane.

Problematica securității umane a început să preocupe comunitatea academică și cercurile politice mondiale începând cu anii '90 ai secolului trecut, fiind promovată în special de structurile ONU, iar sensul acestui nou concept, considerăm că a constat în îmbogățirea termenului de securitate cu noi înțelesuri prezentându-l dintr-o perspectivă mult mai complexă ca până atunci, fiind centrată nu doar pe aspectul militar, ci pe persoana umană cu interesele și nevoile sale, fiind identificate, în principal, șapte componente de bază, cum ar fi: securitatea economică, alimentară, a sănătății, a mediului, securitatea personală, politică și a comunității.

În spațiul academic autohton, studiile de securitate, în cel mai larg sens al termenului, își fac loc mai ales în ultimul deceniu și jumătate, cu unele excepții, reprezentând în special pe academicianul A. D. Ursul și profesorul T. N. Țirdea, interesați în mod deosebit de acest subiect pe parcursul a mai bine de două decenii în contextul problematicii supraviețuirii omenirii și noosferizării sociumului, iar mai nou în contextul studiilor bioetice. În general, trebuie să evidențiem că tendința specifică spațiului postsovietic de a atrage în domeniul studiilor de securitate, și mai ales în cercetarea securității umane, mai cu seamă reprezentanți ai științelor sociale și umanistice, activiști civici din domeniul apărării drepturilor omului etc., și mai puțini militari profesioniști, este valabilă și în cazul cercetătorilor din Republica Moldova, interesați de aceste subiecte. Desigur că, în acest sens, se detașează și unele excepții prin atragerea în ultima perioadă, în studiul acestor fenomene și pe cercetătorii proveniți de la Academia Militară „Alexandru cel Bun” din Chișinău. Cu toate acestea, merită să fie amintit că studiile și cercetările autohtone care țin nemijlocit și direct de aspectele politologice ale problematicii securității umane sunt încă puține ca număr, sporadice și încă prea puțin consistente științific, comparativ cu nivelul mondial. Totuși, vom sublinia contribuția, uneori tangențială, la dezvoltarea studiului securității umane a următorilor cercetători din Republica Moldova, pe lângă cei menționați anterior: Al. Roșca, Gh. Rusnac, V. Moraru, V. Juc, C. Manolache, A. Barbăneagră, Gh. Costachi, V. Moșneaga, V. Beniuc, V. Saca, I. Mereuță, L. Roșca, A. Pascaru, V. Capcelea, I. Rusandu, I. Josanu, V. Varzari, O. Țăcu, V. Leancă, R. Grosu, V. Ungureanu, S. Mîtcu, V. Ciubotaru, I. Pîntea, N. Chirtoacă, N. Albu, D. Benchechi, M. Benchechi, L. Bostan (Rubanovici), V. Trofimov, S. Moraru, A. Rusnac, V. Efremov, I. Iacob, V. Enicov, I. Richicinschi ș.a.

În Republica Moldova, cercetarea problematicii securității umane nu poartă un caracter sistematizat, ci tratează acest subiect în contextul altor problematici de cercetare din diverse domenii științifice. În principal, este necesar de amintit că elaborările teoretico-politologice cu privire la securitatea umană care aparțin cercetătorilor din Republica Moldova au fost influențate substanțial de trendul internațional de studiere a tematicii securității umane care preocupă comunitatea științifică la nivel mondial. Participarea la numeroase conferințe internaționale,

precum și alte forme de colaborare cu cercetătorii de peste hotare, în special cu cei din vestul Europei, a făcut posibilă apariția și în spațiul autohton a unor studii politologice și interdisciplinare în domeniul securității umane.

Cercetarea căilor de ameliorare calitativă a vieții omului devine o preocupare extrem de oportună în vederea conferirii unui traiect socialmente benefic, util și pozitiv aplicării noilor cunoștințe din domeniile bioeticii și securității umane în practica securitară și politică modernă, în viața publică, în contextul cursului firesc al dezvoltării științelor sociale și politice la etapa contemporană, al evoluției societății umane în ultimă instanță, în condițiile necesității stringente a redimensionării priorităților civilizației contemporane în perspectiva depășirii sustenabile a crizei globale, asigurând un standard optimal al securității umane, al demnității omului și al respectării libertăților sale fundamentale.

Cel de al doilea subcapitol al capitolului doi „**Conceptualizarea politologică a securității umane în unele state est-europene**” accentuează că, în spațiul științific și spiritual est-european concepția securității umane devine la fel de răspândită în ultima perioada ca și pe întreg globul, ca efect al mai multor procese geopolitice și securitare, dar și academice sau științifice. Astfel, în comunitatea științifică românească, concepția securității umane devine din ce în ce mai populară pe parcursul ultimelor două decenii, dar interesul major al teoreticienilor și practicienilor din domeniu a fost instigat în mare parte de procesul de aderare a României la Alianța Nord-Atlantică. E adevărat că o mare parte din cercetătorii români preocupați de subiectul securității umane, co-raportat cu alte tipuri de securitate sau cu procesul globalizării, sunt militari de profesie sau proveniți din sistemul apărării naționale. Vom evidenția, în acest sens, contribuțiile unor asemenea personalități științifice precum: M.M. Neag, T. Frunzeti, A. Carpinski, C. Moștoflei, D. Dungaciu, I. Leucea, B. Ștefanachi, T. Cearapin, I. Chifu, G. Homotescu, S. Boncu, Gh. Toma, S. Petrescu, A.V. David, C.-Gh. Balaban, E. Bădălan, E. Străuțiu, L. Cuda, Al. Kiș, A. Cîrdei, L. Bojor, I. Pâlșoiu, R. Marinescu, A. Rațiu, I. Crăciun, L. Ispas, Al. Sarcinski, C. Negoescu, F. Funieru, O. Antonescu, R. Enache, V. Vasiu, C.-D. Răducu, S.-P. Grecu, Șt. Bumbuc, M. Pricopi, C. Negoescu, I. Cucu, M. Cosma, N. Munteanu, M.-V. Antonescu, H.-T. Crișan, A. Iancu. Aportul deosebit al comunității științifice românești la promovarea securității umane a fost marcat și la scară mondială, o bună parte dintre personalitățile științifice amintite mai sus făcând parte din numeroase comisii și grupuri de lucru atât în structurile ONU și UE, cât și în cele ale NATO.

Comunitatea științifică din Federația Rusă, având un potențial intelectual și creativ important, comparabil cu cele mai dezvoltate societăți de pe Terra, a contribuit decisiv și în contextul studiilor de securitate umană. Spre deosebire de tendința mondială și vest-europeană, unde majoritatea cercetătorilor implicați în domeniul studiului securității umane provin din domeniile militar, logistic și ale științelor vieții și de mediu, cei mai importanți cercetători ruși, care au avut un cuvânt greu de spus în dezvoltarea concepției securității umane pe plan mondial și național, reprezintă științele umanistice și cele sociale: filosofia vieții, etica, filosofia științei, sociologia, teoria informației sau științele juridice. În acest context, merită subliniată contribuția unor astfel de cercetători precum: A.D. Ursul, R.G. Ianovski, N.A. Kosolapov, V.V. Serebriakov, M. I. Dzljev, A. L. Romanovici, V. N. Kuznetsov, D.E. Kaliujnaia, D.G. Baluev, A.A. Prohojev, A.A. Satsuta, N.N. Terehova, T.V. Vladimirova, A.P. Romanova, E.A. Popov, Z.Z. Biktimirova, E. Seifula Ogly Izzatdust, V.V. Balahonski, E.S. Kalina, O.A. Kolotkina, D. Borisov, A. A. Mishcericov și alții. În același context ideatic se înscriu și cercetătorii din Ucraina care sunt

preocupați de domeniul securității umane, printre care s-au făcut remarcăți nu doar adepți ai promovării drepturilor omului, dar și biochimiști, biologi și geneticieni, care tratează problematica securității umane în contextul consumului de către om a tot mai multe produse și organisme modificate genetic. Astfel, vom sublinia aportul unor asemenea cercetători ucraineni precum: D.V. Zercalov, O. Kharlamov, M. Bondarenko, G. Kharlamova.

În urma studiului surselor bibliografice ale autorilor est-europeni interesați de domeniul securității, și în special al securității umane, se evidențiază faptul că foarte des acest subiect al securității umane a constituit unul analizat colateral și în contextul altor preocupări științifice, ceea ce denotă un interes încă scăzut al comunității academice din zona est-europeană, spre deosebire de comunitatea științifică mondială, și mai ales spre deosebire de organizațiile mondiale, pentru aplicabilitatea practică a concepției securității umane în prevenirea și soluționarea crizelor, conflictelor și amenințărilor securitare de pe întregul mapamond, cu afectarea persoanelor, a integrității și intereselor lor. În calitate de excepție de la cele menționate, concepția securității umane în mediul academic din România, spre exemplu, a avut un ecou mai important în contextul proceselor sociale, economice și politice prin care a trecut societatea română în ultimele două decenii, atunci când a aderat la Uniunea Europeană și NATO. Anume aceste tendințe comune și năzuințe ale majorității societății și clasei politice românești au generat un șir de dispute printre cercetătorii din diverse domenii academice în vederea elaborării unor politici sustenabile și adecvate pentru viitorul societății.

Prin urmare, problematica securității umane raportată la elementului etic, în spațiul sociocivilizațional est-european, poartă un caracter eclectic și foarte diversificat. Acest lucru are loc sub impactul multitudinii de opțiuni geopolitice, ale diversității de resurse (umane, naturale, economice, militare etc.), de strategii de dezvoltare pe termen lung specifice statelor din această zonă a Europei. Cu toate diferențele semnalate, atât cercetătorii de limbă rusă, cât și cei ucraineni sau români consideră concepția securității umane ca având un caracter profund moral și echitabil, fiind o orientare importantă și de viitor în studiile de securitate, mai cu seamă în contextul procesului globalizării, inclusiv a sistemului de securitate internațională, a economiei mondiale și relațiilor externe.

În capitolul al treilea, intitulat **„BIOETICA ÎN PROCESUL DE ASIGURARE A SECURITĂȚII UMANE ÎN CONDIȚIILE GLOBALIZĂRII”**, este analizată problematica bioeticii și a securității umane în contextul globalizării și subliniate căile de realizare a transformărilor globale în domeniul securității, investigațiile fiind îndreptate cu precădere spre punerea în lumină a proceselor actuale de reconfigurare a pozițiilor și de redimensionare a domeniului bioeticii în contextul elaborării mecanismelor de asigurare a securității persoanei umane și a omenirii în întregime. Aici se analizează fenomenul securității umane și al bioeticii în perioada crizei globale, subliniindu-se importanța strategiilor globale de securizare umană. A fost efectuată o analiză politologică a problematicii asigurării securității umane în contextul edificării bioeticii, precum și din perspectivă securitară. Au fost abordate diverse aspecte specifice acestui subiect în interconexiune istorică și teoretico-metodologică. Se continuă cu investigarea diverselor abordări ale fenomenului eugenic pe parcursul evoluției sale istorice și metodologice, după care este analizat aportul Clubului de la Roma la fundamentarea strategiei de securitate. Este reliefat impactul diverselor abordări în analiza rolului bioeticii în asigurarea securității umane. Este cercetată evoluția școlii bioetice din RM. Se analizează procesul de politizare a dimensiunii bioetice a securității umane. Se reliefează situația în domeniu, sub aspect

comparativ, a fenomenelor bioetice din perspectiva diverselor trasee de dezvoltare a acestui domeniu. La fel, se cercetează în context global procesele de formare a diverselor modele socioculturale ale bioeticii. Accentul a fost pus în acest capitol pe aportul cercetătorilor și a experienței sociopolitice acumulate în spațiul european referitor la domeniul implementării metodologiei bioetice în procesul de asigurare a securității umane.

Primul subcapitol, „**Bioetica și strategia globală de securizare umană**”, scoate în evidență faptul că, în ultimele decenii, se face remarcată, în contextul extinderii problematicii bioetice și creșterii importanței politice și macrosociale ale aspectelor biomedicale ale progresului tehnologic și științific, conexiunea dintre teoria eugenică și doctrina neoliberală, dând naștere unei noi tendințe contemporane - *eugenia liberală*, care exercită o influență semnificativă atât asupra oamenilor de știință, asupra clasei politice și a celor ce participă la adoptarea deciziilor sociopolitice, cât și asupra opiniei publice largi. La etapa actuală de promovare și sporire a importanței eugeniei și eugeniștilor și prezenței acestora din urmă în funcțiile sociale și politice cheie, în cadrul proceselor decizionale și manageriale, inclusiv la cel mai înalt nivel mondial, considerăm că teoreticienii și practicienii eugeniști liberali se confruntă, mai cu seamă, cu problema accepțiunii de către masele largi ale populației a dezideratelor și idealurilor tradiționale eugeniste, modificate și actualizate sub impactul priorităților omenerii de la începutul sec. XXI, legate de cele mai stringente probleme globale. Aceste probleme globale vizează criza mondială pluridimensională, degradarea ecologică a stării planetei ca rezultat al impactului nociv al factorilor antropogeni, pericolul tot mai mare al unei catastrofe de natură atomică de proporții care pot depăși limitele planetare. Vom opina că o importanță deosebită pentru promovarea contemporană a eugeniei o are și influența idealurilor și valorilor liberale concentrate în jurul libertăților și drepturilor persoanei ca entitate centrală și măsură a valabilității și confirmării aplicabilității practice a construcțiilor teoretice de modernizare a societății contemporane și de organizare cât mai rațională a biosferei, conformă necesităților și intereselor umane. Din punctul nostru de vedere, astfel se recurge la un șir de metode și căi de persuasiune a opiniei publice, a comunității științifice în întregimea ei, a politicienilor din opoziție etc., incluzând remedii și posibilități de influență asupra voinței și facultăților intelectuale personale și de grup de natură farmacologică, sociopsihologică, comunicațional-informativă etc., în vederea realizării dezideratelor eugeniste amintite, care ar presupune o înrăutățire a situației individuale, o degradare simțitoare a nivelului de viață a fiecăruia, însă cu scopul atingerii unui ideal suprem precum supraviețuirea speciei umane prin păstrarea șanselor generațiilor viitoare de oameni la un mediu sănătos de viață, accesul acestora la resursele naturale epuizabile în viitor.

După constatarea autorului tezei, în perioada postbelică, numeroase cercetări biomedicale și experimente au fost întreprinse cu scopul îmbunătățirii speciei umane în sensul global, dar și al creșterii capacităților individuale ale persoanei. De cele mai multe ori, asemenea experimente erau însoțite de încălcări flagrante ale normelor moralității generale sau a principiilor eticii profesionale medicale sau a omului de știință. De asemenea, subliniem că sunt multe cazuri de încălcare a legislației naționale, inclusiv în Republica Moldova, și a convențiilor internaționale adoptate după constatarea unor fapte referitoare la atitudinea degradantă față de persoana implicată în cercetarea biomedicală. Însă cel mai grav rămâne faptul că majoritatea experimentelor biomedicale ce au ca scop găsirea unor remedii medicale sau farmacologice noi, sporirea capacităților umane individuale sau implementarea unor proiecte eugenice și de

optimizare a planificării demografice în contextul sistemului de sănătate publică, sunt secretizate de către guvernele naționale, mai ales de către acelea care nu se conformează normelor democratice și de transparentizare a actului guvernării. Astfel că, de exemplu, în SUA (unul dintre statele cu cel mai mare număr de cercetări biomedicale și cel mai mare grad de protecție a subiecților cercetărilor, cu un nivel superior de transparență sociopolitică), potrivit unor statistici oficiale date publicității de către Congresul SUA, în perioada dintre 1910 și 2000 s-au produs peste 20 mii de cercetări experimentale, secretizate la momentul efectuării acestora.

În cel de al doilea subcapitol al capitolului trei „**Asigurarea securității umane în contextul evoluției bioeticii**” se argumentează că motivația apariției conceptelor de „securitate umană” și „bioetică” sunt apropiate și interdependente. Din altă perspectivă, termenul de securitate umană a fost generat, în principal, de necesitatea redimensionării conceptului de securitate prin accentuarea rolului deosebit al individului uman în procesul de asigurare a securității, iar în cazul bioeticii, sursa de bază în procesul său de apariție și fundamentare a constată în necesitatea găsirii unor soluții viabile la criza globală contemporană prin inițierea redimensionării elementului etico-moral ca unul fundamental în cadrul relațiilor dintre individ – societate – natură. Considerăm că, sub aspect aplicativ, atât bioetica, cât și securitatea umană contribuie la soluționarea unei probleme de importanță majoră în plan mondial: definirea perspectivelor sistemului internațional și al civilizației umane în ansamblu de a contracara efectele negative ale crizei globale, abordată la nivelul însușirilor sale structurale propriu-zise, precum și la cel al factorilor sociali și politici interni, cu raporturile lor multidimensionale și complexe pe care le posedă și le dezvoltă.

Cu toate acestea, accentuăm că tot mai insistent bioetica se manifestă și se impune în mediul comunitar, profesional, securitar și politico-juridic mai mult decât o normă, ci mai degrabă un cenz moral al acțiunilor și manifestărilor publice, promovat de imperativele și prioritățile civilizaționale ce stau în fața omenirii, care se integrează plenar și gradual, în comportamentul social atât al maselor, cât și al guvernanților. Astfel că bioetica tinde să ocupe o nișă socială și științifică mult râvnită de către un șir de concepții și construcții ideatice concurente, și anume cea a formării direcționării, determinării, influențării și dirijării evoluției conștiinței sociale contemporane, a modelului social dominant și optimal, din punct de vedere al salvagărdării sustenabile a omenirii în condiții de securitate, în perioada scăpării de sub control a crizei globale polidimensionale.

Al treilea subcapitol al capitolului trei „**Politizarea dimensiunii bioetice a securității umane**” analizează politizarea problematicii securității, în general, și a securității umane, în mod special, care semnifică expunerea sub raport politic a fenomenului securitar, mai cu seamă a valențelor pe care le capătă acest fenomen la etapa contemporană, în contextul creșterii importanței persoanei umane și a intereselor sale în cadrul acestui fenomen. Totodată, politizarea dimensiunii bioetice a securității umane, creează premise fundamentate pentru extinderea și dezvoltarea conceptuală și aplicativă a teoriei și practicii securității umane în plan politic, prin îmbogățirea acesteia cu metodologia și praxisul bioeticii. În contextul dat, vom reitera ideile politologilor V. Juc și V. Ungureanu expuse în lucrarea „Fundamentarea și instituționalizarea securității naționale a Republicii Moldova: aspecte istoriografice și teoretico-metodologice” [16, p. 15], potrivit cărora, în pofida unei multitudini de definiții politologice și sensuri interdisciplinare ale categoriei de securitate, existente în literatura de specialitate și în actele normativ-juridice internaționale și naționale ale diferitor state ale lumii, în prezent nu există o

definiție clară și unanim acceptată a acestei noțiuni, nici o concepție dominantă referitor la căile cele mai eficiente și sustenabile de asigurare a securității.

O dovadă clară a impactului major al politicului asupra fenomenului securitar reprezintă baza teoretico-metodologică a concepției securității, aparținând școlii de la Copenhaga și principalilor reprezentanți ai ei – B. Buzan, O. Waever și J. de Wilde, care sunt adepții lărgirii sferei de definire a fenomenului securității, dincolo de reperele sale sociopolitice tradiționale și esența sa defensivă. Acești politologi au evidențiat cinci sectoare noi specifice acestui fenomen, și anume: cel militar, politic, economic, societal și de mediu, care sunt principalele aspecte ce determină și caracterizează amplitudinea securității colectivităților umane [17, p. 31].

Din altă perspectivă, considerăm că politizarea dimensiunii bioetice a securității umane vizează și implicarea pleneră a bioeticii în corelația sa cu securitatea prin evidențierea și chiar absolutizarea pe alocuri a elementului biologic ca fiind de o importanță crucială în vederea formării și constituirii unui caracter sustenabil al progresului și evoluției civilizației umane pe viitor prin redimensionarea condiției și substanței viului ca unic element fundamental. Drept rezultat al procesului de revalorizare și reconsiderare sociopolitică a importanței factorului biologic pentru conștientului social, teoria bioetică, în combinație cu concepția securității umane, pot fi capabile să confere un impuls politic nou și o traiectorie corectă, stabilă și verosimilă procesului de politizare a bioeticii și contextul dezvoltării societății contemporane, generând, totodată, sau intervenind radical în redimensionarea unor asemenea elaborări teoretice noi cu consecințe și implicații practico-aplicative precum biopolitica, bioguvernarea, biodreptul, bioarta etc.

Concepția biopolitică, prin definiție, este o dovadă și o formă de politizare a preocupărilor științifice pentru problemele etice legate de vietate, de depășirea consecințelor nefaste ale crizei globale prin elaborarea unor noi concepții securitare cu referință la ființa umană. Vom opina că teoria biopolitică a statului a prefigurat politizarea studiilor de bioetică nu doar prin evidențierea elementului biologic în contextul schimbărilor ce au început să se producă drept efect al primelor semne ale crizei globale, ci și a rolului elementului politic în contextul necesității elaborării unor noi teorii pentru a soluționa problemele tot mai evidente ale crizei globale. Aceste cercetări bioetice care vor prelua o bună parte din moștenirea biopoliticii, vor apărea abia către deceniul opt al secolului trecut prin reevaluarea fundamentelor morale în raportul cu viața și viul.

În contextul procesului continuu de politizare tot mai evidentă și mai profundă a dimensiunii bioetice a securității umane, subliniem că se prefigurează nevoia de a identifica un nou domeniu care să înlocuiască segmentar și punctual concepția biopolitică, în ariile de tangență cu problematica crizei globale, care să pornească de la premise bioetice și fundamente morale bine elaborate și ancorate în prioritățile sociumului contemporan, pentru a impune practicienilor din sfera politicului, un cadru competitiv și lucrativ de activitate, în vederea atingerii unor performanțe mult așteptate și necesare în perspectiva realizării unei dirijări eficiente a societății către o viață demnă, calitativă și pe larg acceptată de către generațiile de mâine, în perioada de după depășirea crizei globale. Astfel se definește funcția de bază a noului domeniu de studiu – bioetica politică, ce se regăsește în contextul sistemului de științe politice și sociale, dar nu ca disciplină umanistă și filosofică, în virtutea așteptărilor comunității academice și societății față de un astfel de domeniu al cunoștințelor științifice cu caracter practic și aplicativ care predomină actualmente în societatea umană.

Ca o continuare a celor menționate anterior, capitolul al patrulea al tezei „**BIOETICA ȘI SECURITATEA UMANĂ ÎN CONTEXTUL PRIORITĂȚILOR SOCIOPOLITICE CONTEMPORANE**” analizează securitatea umană și bioetica în contextul priorităților sociopolitice contemporane. Sunt reliefate o serie de propuneri pentru ajustarea politicului și domeniului asigurării securității la prioritățile sociopolitice contemporane. Acest capitol se referă la importanța bioeticii politice pentru asigurarea securității ființei umane și se abordează rolul și importanța factorului bioetic și securitar în procesul de bioetizare a vieții sociale și politice, fiind reliefate unele avantaje și dezavantaje ale perspectivei bioetice în cadrul abordării problematicii crizei globale, precum și unele oportunități și constrângeri. Aici se investighează un șir de aspecte de un interes sporit pentru buna funcționare a sistemelor securitare actuale, ca de exemplu, contracararea și combaterea efectelor nocive ale fenomenului terorismului, amplificat odată cu procesele de globalizare. Diversele forme ale terorismului entropic sunt cercetate din perspectiva proceselor de bioetizare a sistemelor securitare.

În subcapitolul unu al acestui capitol, „**Rolul bioeticii politice în asigurarea securității ființei umane**”, se întreprinde o analiză a perspectivei contracarării aprofundării aspectelor sistemice ale crizei globale cu referință la sistemul de gestionare și conducere socială. În acest context, conchidem că a devenit necesară fundamentarea unei noi branșe a științei și practicii bioetice în vederea oferirii unei mai bune oportunități pentru omenire de a depăși criza mondială. Acest domeniu – bioetica politică – reprezintă o nouă dimensiune inovațională a bioeticii și o modalitate eficientă de edificare și implementare a teoriei securității umane și practicii supraviețuirii omului. Există un șir de abordări și direcții de investigare în cercetarea bioetică precum bioetica globală, bioetica clinică, etica cercetării biomedicale, bioetica socială etc. Spre deosebire de aceste branșe ale domeniului bioetic, interesate de cercetarea unor subiecte speciale, bioetica politică se axează cu precădere pe abordarea cea mai generală a diferitelor aspecte, implicații sau consecințe politice ale relațiilor dintre societatea umană și natură, implicând ființe vii, viață în genere, precum și spațiul biosferei unde acest fenomen al vieții, irepetabil în univers, poate fi posibil. Un schimb permanent de informații, metodologie și know-how dintre bioetica politică și alte ramuri ale bioeticii devine de o importanță crucială în perspectiva fortificării și consolidării impactului social al bioeticii [18, p. 105].

Creșterea rolului bioeticii politice ca un domeniu aplicativ nou al vieții sociale este determinat în mare parte de obiectul său specific de interes, ca preocupare practică și studiu teoretic, referindu-se nemijlocit la activitatea de gestionare a sociumului în contextul sporirii importanței sociale a problematicii bioetice, la acțiunea de presiune politică a factorilor de decizie asupra instituțiilor bioetice și viceversa, precum și asupra conștiinței bioetice la nivel social și individual. De asemenea, constatăm că bioetica politică este axată pe cercetarea impactului comunităților profesionale și științifice asupra procesului de elaborare și implementare a deciziei sociopolitice cu implicații în sfera bioetică. În calitate de disciplină teoretică, apreciem că bioetica politică este fondată pe cele mai ample teorii, concepte, principii și categorii referitoare la viața politică în condițiile crizei globale multidimensionale și necesității iminente de revizuire a normelor și principiilor morale, care pledează pentru apărarea și promovarea drepturilor ființei umane, pentru păstrarea bunăstării mediului ambiant. Fenomenele și instituțiile politice precum conceptul de putere politică, partidele politice, grupurile de presiune și de interese, instituțiile autorităților publice în context bioetic, toate reprezintă obiectul de studiu al bioeticii politice în vederea contribuției sale la edificarea unei colaborări coevolutive

și armonioase dintre societate și biosferă.

Din punctul nostru de vedere, se remarcă în principal două categorii de cauze și premise obiective care stau la baza fundamentării acestei noi discipline a bioeticii politice: 1. *Adaptarea teoriei și practicii bioetice* la prioritățile și condițiile sociopolitice existente și 2. *Bioetizarea politicului* prin sporirea importanței cunoștințelor, principiilor și valorilor bioetice în contextul activităților sociopolitice, prin implementarea lor în viața politică națională și internațională.

Adaptarea teoriei bioeticii și principiilor sale de comportament, bună funcționare și activitate la cele mai de perspectivă trenduri ale vieții social-politice și agendei de securitate, în special la cele care vin să valorizeze și să aprecieze în mod deosebit rolul caracteristicilor și condițiilor biologice (genotipice și fenotipice) ale indivizilor umani de a-și atinge scopuri politice și a obține avantaje socioeconomice în conexiune directă cu puterea politică, de asemenea constituie niște piloni de importanță fundamentală ale bioeticii politice ca domeniu specific de cercetare.

Bioetizarea vieții politice se referă la subordonarea voinței politice, strategiilor și politicilor sociale, la imperativele globale bioetice de importanță maximală pentru viitorul omenirii. De asemenea, considerăm că procesul de bioetizare este determinat de implementarea modelelor bioetice ce propagă și promovează supraviețuirea omului ca valoare și imperativ suprem pentru civilizația contemporană, inclusiv prin procesele decizionale, securitare și relaționale dintre societate, pe de o parte, și natură, biosferă, pe de alta, prin substituirea și modernizarea abordărilor, valorilor și atitudinilor vechi noncoevolutive și inechitabile cu altele mai adecvate necesităților de depășire a crizei globale prin inițierea unor relații armonioase și reciproc avantajoase dintre om și mediu [19, p. 261].

Opinăm că impunerea bioeticii politice în contextul sistemului studiilor de securitate și științe politice prin potențialul său sporit de corelare a multiplelor valențe și aspecte specifice noilor realități biotehnologice, cu implicare în planul și viața politică, se va realiza în strânsă concordanță cu necesitățile aplicative atât ale științei contemporane, din ce în ce mai mult preocupată prioritar de subiectul depășirii problemelor de securitate și crizelor, cât și ale omenirii în genere, de a realiza un progres veritabil în găsirea unor căi viabile de soluționare a amenințărilor și problemelor securitare globale prin metode inter- și supra- disciplinare.

În cel de al doilea subcapitol al capitolului patru „**Securitatea umană în condițiile bioetizării politicului**”, se constată că amploarea și particularitățile bioetizării politicului, a sistemului de interese și influențe sociopolitice, dar în mod special a sectorului de securitate umană, se află într-o relație de interdependență nemijlocită cu specificul personalității și potențialului intelectual și creativ al fiecărui membru al comunității, semnificativ din punct de vedere politic, de a transforma și converti interesele, ambițiile și orgoliile sale individuale, expuse în spațiul politic, referitor la atitudinea sa față de viață, moarte, sănătate, față de ființele vii, biosferă, cât și față de componenta biosomatică a existenței sale, față de propriul său corp biologic și necesitățile sale instinctuale, în interese general-sociale, vizând corelarea și coevoluția durabilă dintre natură și colectivitățile umane, societatea în întregime.

Presupunem că în contextul bioetizării sferei politicului, dar mai cu seamă a domeniului asigurării securității, noțiunea apreciativă impersonală și generalizatoare, ca *factor de asigurare a securității*, devine o pârghie teoretico-metodologică importantă în vederea contribuției la soluționarea dilemelor morale care provin din specificul psihoemoțional al surselor generatoare de insecurități sociale și politice. În așa fel, devine posibilă o separare utilă a fenomenului

sociopolitic în sine, a acțiunii de securizare, a bioetizării sferei securitare, de subtextul subiectivismului psihoemoțional, care distorsionează analiza cauzelor, efectelor, sarcinilor și rezultatelor bioetizării securității sociale și politice în vederea atingerii unui grad mai înalt de conceptualizare a fenomenului și de poziționare mai adecvată și firească a acestuia în cadrul spectrului și structurii acțiunilor sociale și politice.

Potrivit impactului lor asupra biosferei, asupra mediului natural, unde este posibilă viața pe planeta noastră, vom clasifica biopericolele în câteva categorii. În prima categorie sunt incluse riscurile ce amenință echilibrul întregii biosfere prin modificarea condițiilor și climatului necesar pentru perpetuarea vieții, în cazul în care se induce sau se influențează unul sau mai multe dintre parametrii biosferei până la stadiul când continuarea vieții devine imposibilă. O altă categorie o constituie pericolele biologice cu impact asupra unei regiuni geografice sau areal biologic ori asupra unei clase biologice ca și componentă a unui spațiu limitat. Cel mai des acest ultim tip de pericole capătă forma unui atac premeditat sau risc indus și provocat cu intenție ori a unui pericol admis prin imprudență cu impact important asupra stării mediului sau asupra unui element biologic al acestuia cum ar fi o specie sau clasă biologică sau care ar implica modificări și intervenții în lanțul natural de nutriție, înmulțire sau informare. O altă categorie de pericole pentru viață și vietăți constituie amenințările ce vizează indivizi sau specimene concrete din natura sălbatică, ce conțin un anumit risc la adresa integrității acestora, echilibrului sau perspectivelor de dezvoltare a lor pe viitor, ce impun o înrăutățire a stării lor fizice (de sănătate), sociale sau psihice (autoevaluativ). În acest context, se mai remarcă o pericolele bio-psiho-sociale, cu referință exclusivă asupra omului ca și specie biologică, cu implicare asupra altor laturi vitale ale ființei sale, căci securitatea biopsihosocială reflectă exclusiv specificul ființei umane la care se referă și, implicit, formează conținutul deplin al noțiunii de „securitate umană” în totalitatea ei.

Conchidem că pericolele și riscurile ce amenință securitatea omului sunt complexe și poartă un caracter sintetic. Biopericolele induc numeroase riscuri pentru om, conceput ca și un complex biopsihosocial, ce amenință cu degradarea și stoparea dezvoltării omului în complex, pornind de la afectarea fenotipului său biologic, a stării sale de sănătate, a condiției fizice imediate, culminând cu modificările genotipice și mutațiile ereditare ce implică degenerarea stării pe termen lung a unui grup întreg de indivizi ce fac parte din specia umană, pe parcursul unui șir de generații. Condiția biologică determinantă pentru definirea individului uman poate cauza, la rândul său, degradarea condiției psihice și a celei sociale, însemnând o subdezvoltare și înapoiere a proceselor psihice individuale, ajungând până la stadiul unor reacții și reflexe biopsihice rudimentare și subdezvoltate ce implică și o descreștere a condiției și importanței sociale a unor indivizi umani, incapabili, într-o astfel de stare vulnerabilă, de luptă și concurență în plan social [20, p. 104]. Considerăm că caracterul sintetic și complex al biopericolelor și, implicit, al tematicii biosecurității în general, precum și gradul, seriozitatea amenințărilor se evidențiază pregnant, mai ales în specificul sistemic și funcțional al pericolelor biologice și riscurilor pe care le poartă pentru alte sfere și aspecte ale vieții, în totalitatea și complexitatea ei, ce se găsesc într-o interdependență și corelație proporțională dinamică.

În concluzia acestui subcapitol, amintim că biosecuritatea reprezintă atât o stare de echilibru al întregului spectru al elementelor biologice din cadrul unui sistem, fie de nivel „macro” ca, de exemplu, biosfera sau la nivel „micro” cum ar fi individul uman, organismele inferioare omului sau chiar anumite sisteme componente ale acestor organisme. Dar, totodată,

biosecuritatea implică o anumită percepție a totalității pericolelor și amenințărilor ce comportă riscuri biologice sau reprezintă ele însele anumite sisteme cu componente sau elemente biologice (precum armele biologice și biochimice sau biofizice) ce atentează la echilibrul altor sisteme decât cele biologice, dar care se regăsesc într-o interdependență de factorul și sistemele preponderent biologice precum sfera socială, sistemele geologice și geofizice, cele spirituale și intelectuale, de cultură, politice sau economice. În consecință, problematica supraviețuirii omenirii prin bioetizarea tehnologiilor, prin edificarea unor standarde și normative ce ar promova caracterul inofensiv și prietenos mediului ambiant al biotehnologiilor viitorului, al inovațiilor potențiale, devine una prioritară pentru discursul public, inclusiv cu impact social și politic, și elaborările științifico-practice ale cercetătorilor provenind din diverse domenii, care sunt sortiți să colaboreze eficient spre atingerea într-un viitor previzibil a unui scop comun – elaborarea politicii și strategiei de supraviețuire durabilă și eficientă a comunității umane pe Terra și depășirii amenințării biopericolelor globale.

În capitolul al cincilea **„ASPECTE BIOETICE ALE ASIGURĂRII SECURITĂȚII UMANE ÎN REPUBLICA MOLDOVA”** sunt investigate diverse aspecte bioetice ale asigurării securității umane în Republica Moldova. Acestea sunt legate de formele practice de interconexiune a domeniului securității umane cu cel al bioeticii. În acest context, cazul Republicii Moldova este cu atât mai relevant, cu cât recomandările făcute în baza rezultatelor obținute în cadrul cercetării date vizează implementarea acestora în spațiul sociopolitic autohton. Acest capitol se remarcă printr-o analiză a politicii de securitate umană în Republica Moldova din perspectivă metodologică și practico-aplicativă. Sunt reliefate componentele practico-aplicative și metodologice ale concepției bioetice în corelație cu politicile de securitate umană din Republica Moldova. La fel, sunt investigate o serie de manifestări practice ale fenomenului global al bioeticii cu impact asupra sectorului securității umane și a vieții sociale și politice din Republica Moldova. Sunt cercetate perspectivele de modernizare a sectorului național de securitate în conformitate cu normele securității umane și principiile bioetice în cazul asocierii internaționale a Republicii Moldova. Tot aici se conține analiza problematicii bioetice în contextul necesității amplificării procesului de securizare umană în Republica Moldova. În această ordine de idei, se promovează aplicarea metodologiei bioetice și celei specifice concepției securității umane în vederea soluționării celor mai grave probleme din domeniul securității umane pentru cetățenii din Republica Moldova prin argumentarea necesității adoptării strategiei și politicilor naționale în domeniul securității umane și al bioeticii. Bioetizarea relațiilor sociale și a proceselor securitare la nivel mondial lasă o amprentă semnificativă și la nivel local, unde de asemenea se produc procese de modernizare a vieții social politice și a sectorului național de securitate, dar totuși cu ritmuri mult mai lente decât ar fi acceptabil de societate. În acest sens, sunt identificate impedimentele din calea accelerării proceselor date, precum și metodele de fortificare a securității umane în Republica Moldova prin racordarea la principiile și imperativele bioetice. Spre final sunt expuse un șir de concluzii preliminare cu privire la rolul și importanța securității umane, ale factorului bioetic și ale procesului de bioetizare a sectorului de securitate și a vieții sociopolitice din RM, în perspectiva încadrării plene în ritmurile firești ale proceselor globale de securizare umană și coordonare a depășirii crizei mondiale.

Primul subcapitol al acestui ultim capitol, intitulat **„Analiza politicii de securitate umană în Republica Moldova din perspectivă metodologică și practico-aplicativă”**, vine să confirme

că perspectiva bioetică, în calitate de o nouă abordare teoretico-metodologică, conferă noi valențe și aprecieri ale analizei contextului sociopolitic din RM, în special referitor la studiul aplicabilității și eficienței procedurilor de asigurare a securității umane și personale, dincolo de aspectele antropologice și civilizaționale evidente, specifice acestei abordări metodologice bioetice. Analiza și cercetarea problematicii asigurării securității umane în contextul aprofundării independenței statului și a securității naționale în condițiile atacurilor permanente la adresa acestor valori naționale, începând de la declararea independenței RM timp de mai bine de douăzeci de ani, poate fi și trebuie abordată dintr-o perspectivă politico-bioetică, în vederea identificării unor căi și posibilități sustenabile de contracarare eficientă a acestor provocări și destabilizări la adresa independenței și securității naționale a RM, precum și la adresa bunăstării populației acesteia și păcii civice interne în conformitate cu cadrul normativ în vigoare [21; 22]. Opinăm că, în contextul implementării metodologiei specifice bioetice, în multe dintre științele sociale se face remarcabil și principiul prioritizării obiectivelor în strânsă corelare și legătură cu cel al integrității sistemice a intervențiilor întreprinse. Considerăm că bioetica politică, ca disciplină, este bazată pe importanța și necesitatea raționalizării și eficientizării intervențiilor umane prin intermediul mecanismelor și instituțiilor sociopolitice disponibile, în vederea amplificării beneficiului comun în plan global și durabil, atât pentru comunitatea umană, mediul ei intern și extern de viață, pentru ecosistem, cât și pentru biosferă, în întregime [23, p. 119]. Or, principiul prioritizării obiectivelor sociale reflectă această tendință raționalistă care se vrea una capitală în cadrul unui sistem politic de tip nou, promovat prin intermediul bioeticii politice, și confruntă potențialul și caracterul limitat și epuizabil al resurselor de orice tip, cu scopurile cele mai generale și idealiste, pentru a găsi un numitor comun și o posibilitate funcțională pentru a obține rezultate maxime, reieșind din conjunctura și realitățile obiective ale cazului concret. În acest sens, de exemplu, prioritățile din Acordul de Asociere a RM cu UE sunt determinate de specificul țării noastre, și nu impuse ca niște standarde prestabilite. Este relevantă, pentru promovarea securității sociale și umane în contextul apărării drepturilor categoriilor vulnerabile din RM, stipularea din acord cu referință la cooperarea dintre părțile semnatare „pentru a asigura promovarea drepturilor copilului în conformitate cu legislația și cu normele internaționale, în special Convenția ONU din 1989 privind drepturile copilului, ținând cont de prioritățile identificate în contextul specific al RM, în special pentru categoriile vulnerabile” (art. 137) [24].

Astfel, constatăm că în spațiul UE se regăsesc diverse opinii și abordări față de conceptul de securitate umană, fiind puternic influențate de cultura, etica și civilizația de sorginte creștină, spre exemplu, referitoare la interzicerea avorturilor în țările din UE, promovată cu regularitate și concertat nu doar prin efortul comunităților religioase, dar și cu participarea societăților bioetice, promotoare a valorilor și principiilor respectului față de viu [25]. Din punctul nostru de vedere, întregul spectru de abordări și aspecte metodologice-sistemice, generat de concepția bioetică, se regăsește și în numeroase prevederi ce se conțin în Strategia Securității Naționale a RM, intrată în vigoare la 14.10.2011, ce prevede în mod expres că interesele naționale vitale ale RM, printre altele, rezidă în asigurarea și în apărarea siguranței cetățenilor, în respectarea și în protejarea drepturilor și a libertăților omului, în consolidarea democrației [21]. Deci, RM, cu toate eforturile depuse în ultimii ani, inclusiv în virtutea tergiversării soluționării conflictului transnistrean, rămâne a fi un stat periferic și subdezvoltat în domeniul tehnologiilor și metodologiei de guvernare și funcționalitate a puterilor în stat, în domeniul promovării securității umane, apărării drepturilor omului pe întreg teritoriul legal al statului. În acest context, în Raportul național de

dezvoltare umană pentru anii 2015-2016 se evidențiază următoarele: „Discutarea unor dimensiuni ale securității umane, precum situația drepturilor omului în regiunea transnistreană a RM, impune, ca măsură esențială, introducerea dimensiunii umane a securității în cadrul procesului de reglementare a conflictului” [26, p. 16]. Considerăm că acest lucru este confirmat prin adoptarea tardivă, parțială și insuficientă, adesea doar mecanică, excluzând esențialul, a know-how-ului în sfera guvernării și dirijării sociale, fiind un domeniu relativ funcțional la nivel european printr-o serie de instituții specializate. Astfel, e vorba de adoptarea și implementarea nu doar a strategiei securității umane, dar și a mecanismelor etice de control și supraveghere în instituțiile statului, precum înființarea comisiei pentru integritate, a comisiei de etică, a funcțiilor de comisari de etică în Parlament și Guvern etc.

Ultimul subcapitol al capitolului cinci, „**Problematica bioetică în contextul necesității amplificării procesului de securizare umană în Republica Moldova**”, specifică că, în Republica Moldova, problematica bioetică în contextul fortificării securității umane a început să se manifeste mai pregnant și mai univoc în spațiul politic odată cu intensificarea procesului de deschidere socială și politică a societății și clasei politice autohtone către tendințele și trendurile sociale și politice mondiale, determinate, în mare parte, de intensificarea problemelor globale și regionale cu care se confruntă inclusiv RM, alături de alte state ale lumii, dar și concomitent cu inițierea procesului de racordare a legislației interne la cea europeană în perspectiva aderării Republicii Moldova la UE.

Apreciem că, în condițiile create, când nu există o concepție de stat sau o viziune strategică clară în problematica bioetică și a securității umane, la fel ca în numeroase state din UE, ca în SUA, Canada, Japonia sau alte țări substanțial avansate pe calea implementării normelor și principiilor bioetice și de securitate umană în diverse sfere ale vieții sociale, inclusiv în domeniul politicului, se cere definirea celor mai importante valori și principii naționale caracteristice culturii noastre autohtone pentru a sta la baza elaborării unui model de strategie bioetică și de securitate umană a RM. Acest efort trebuie întreprins în vederea ridicării la un rang înalt de politică de stat a concepției bioetice generale cu privire la cele mai diverse dileme de securitate individuală și bioetice, care antrenează în dispute publice și afectează întreaga populație. Aici se au în vedere problemele cu care societatea, clasa politică din RM au avut deja ocazia să se confrunte, precum problemele bioetice analizate mai sus sau alte probleme cu implicații bioetice cu care societatea autohtonă se va confrunta în viitorul previzibil, reieșind din tendințele mondiale și regionale existente, amenințările cele mai importante pentru fundamentele morale și spirituale ale societății din RM, specificul cultural, economic și social al țării.

Tot în acest subcapitol, remarcăm că bioetizarea relațiilor sociale prin implementarea principiilor bioetice a acordului informat, a echității, nondăunării, binefacerii, autonomiei etc., în cel mai larg sens al cuvântului, și mai cu seamă în relația medicală și de cercetare biomedicală, trebuie să devină o modalitate eficientă și sustenabilă de a reduce aria de răspândire și implicare în societatea autohtonă tradiționalistă a modelului paternalist, nu doar în sistemul de ocrotire a sănătății din RM, dar și în alte sfere ale vieții sociale și politice, economice și personale, cu scopul reducerii pericolelor și amenințărilor la adresa securității umane. Din punctul nostru de vedere, un important factor în vederea succesului bioetizării sferelor vieții sociale devine mentalitatea socială, care trebuie să fie adaptată și pregătită corespunzător, pe lângă aspectele juridice și organizațional-instituționale.

Elaborarea și implementarea în RM a strategiei naționale în domeniul bioeticii se

detășează ca fiind una dintre cele mai potrivite căi de îmbunătățire a situației referitor la depaternalizarea generală a relațiilor sociale din țara noastră, începând de la relațiile dintre medic și pacient, până la relațiile economice sau sociopolitice dintre alegători și aleși, cu scopul final de promovare a unui sistem viabil de securizare umană în RM. Vom opina că, reieșind din practica mondială, valul expansiunii globale a bioeticii ca un instrument practic eficient de îmbunătățire a securității umane și de moralizare a vieții, comportamentului și practicilor sociale și politice este departe de a se finaliza, extinzându-se tot mai mult peste numeroase state și regiuni, adaptându-se la specificul local tradițional cultural și religios, după caz. În acest context, aderarea în momentul de față a RM la mișcarea mondială de bioetizare a politicilor și practicilor decizionale se prezintă drept una foarte oportună pentru a valorifica cât mai eficient posibilitatea de a se poziționa în avangarda acestei mișcări mondiale de bioetizare a politicului, printre societățile generatoare de transformări bioetice atât în plan intern, cât și în plan mondial, fiind sinergetic conectate între ele într-un cadru special al rețelei comunității internaționale, cu scopul de a atinge performanțe cât mai importante și sustenabile în sfera dezvoltării durabile și depășirii în comun a crizei mondiale multidimensionale.

Considerăm că realizarea și implementarea strategiei naționale de bioetică se presupune a fi sarcina și funcția principală a comitetului național de bioetică, abilitat cu funcții de control, de evaluare, de emiteră a aprobărilor necesare, de monitorizare a domeniilor menționate mai sus, precum și cu dreptul de inițiativă legislativă în domeniul reglementării și promovării standardelor bioetice, după modelul Comitetului Național de Bioetică din SUA. Actualmente, comitetul național de etică, instituit printr-o decizie internă a ministrului sănătății, din start nu poate fi o instituție eficientă în condițiile unui aflux de inovații, cerințe și criterii noi atât de importante în domeniul bioetic, căci, prin definiție, acest comitet reprezintă un domeniu îngust al medicinei, excluzând astfel de aspecte importante precum prioritățile legate de performanța științifică (problemă aflată sub controlul altor instituții de stat precum Academia de Științe, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Agenția Națională de Cercetare și Dezvoltare, Serviciul de Informații și Securitate etc.), precum vegherea la respectarea drepturilor și libertăților omului (problematică specifică de interes pentru un șir de instituții și organizații atât guvernamentale, cât și apolitice), sau precum necesitatea și tendința mondială de expertizare (bio)etică a actelor juridice și politicilor implementate. Toate aceste aspecte, rămase neacoperite de funcțiile și prerogativele actualului Comitet Național de Etică de pe lângă Ministerul Sănătății, pot și trebuie să devină de interes prioritar pentru noua Comisie națională de bioetică de pe lângă Guvernul țării, concentrându-se intens și asupra formării și adaptării operative a politicilor statului în domeniul bioeticii, devenind autoritatea centrală de stat în acest domeniu.

Din punctul nostru de vedere, adoptarea Strategiei Naționale Bioetice va reduce intoleranța în RM și gradul de asigurare a securității umane, prin care se va reuși o integrare mai eficientă în UE, prin îndeplinirea criteriilor politice de eligibilitate, definite de Consiliul European de la Copenhaga din 1993 și completate de Consiliul European de la Madrid din 1995, referitoare la asigurarea securității umane și a drepturilor omului, necesare pentru aderarea la UE. În acest sens, formarea unei rețele importante și lucrative de comitete de bioetică care să vizeze nu doar deciziile din domeniul eticii cercetării, dar și deciziile sociopolitice cu un semnificativ impact social imediat corespunde criteriului propus la Consiliul European de la Madrid din 1995, referitor la necesitatea fondării unor instituții administrative și judiciare cu funcții clare de a veghea la implementarea și aprofundarea acquis-ului comunitar.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele principial noi obținute, ca urmare a realizării cercetărilor, au contribuit la crearea unei direcții științifice calitativ noi în științele politice din Republica Moldova — *politica securității umane în Republica Moldova*, având ca bază investigația interconexiunii dintre concepția securității umane și domeniul bioeticii, abordate ca părți componente ale sistemului sociopolitic, precum și ca un sistem integral distinct destinat asigurării securității umane conform principiilor bioetice. Studiul realizat prin unitatea conceptelor „securitate umană” și „bioetică”, reliefate în cadrul proceselor și instituțiilor sociopolitice, a determinat fundamentarea premiselor pentru elaborarea bazei conceptual-teoretice a disciplinei „bioetica politică” ce vine să contribuie la eficientizarea procesului global de depășire a crizei mondiale polidimensionale prin securizarea persoanei umane și bioetizarea proceselor securitare. La fel, cercetarea a contribuit la definirea reperelor aplicative pentru modernizarea sistemului asigurării securității umane în Republica Moldova.

Caracterul inovator al rezultatelor constă în reconceptualizarea definițiilor de sinteză ale categoriilor „securizare umană”, „bioetizarea securității”, „biosecuritate”, „bioterorism”, „criză globală multidimensională”, iar în aspect aplicativ ele contribuie la soluționarea unei probleme de importanță majoră în plan mondial: definirea perspectivelor sistemului internațional și al civilizației umane, în ansamblu, de a contracara efectele negative ale crizei globale, abordată la nivelul însușirilor sale structurale propriu-zise, precum și la cel al factorilor sociali și politici interni.

Rezultatele obținute sunt de importanță *cognoscibilă*, fiindcă asigură o cunoaștere mai bună a contextului securitar și sociopolitic în care se manifestă fenomenul bioetic și cel al securității umane în condițiile crizei globale, *explicativă*, din cauza că permit explicarea și înțelegerea mult mai bună a acestor condiții și *aplicativ-praxiologică*, imprimând valoare și utilitate unor concepte și metode pentru a contribui la rezolvarea aspectelor practice ale dilemelor și problemelor globale legate de asigurarea securității umane în raport cu principiile bioetice la scară mondială și la cea națională a Republicii Moldova.

Impactul cercetărilor științifice întreprinse constă în contribuția studiului dat la dezvoltarea aparatului categorial-ideatic al noii direcții de cercetare create, vizând politica securității umane în Republica Moldova prin imprimarea unui conținut nou conceptelor de „securizare umană”, „bioetizarea securității”, argumentarea aplicabilității noțiunilor de „biosecuritate”, „bioterorism”, și definirea unor schimbări în conținutul și caracterul categoriei „criză globală multidimensională”, specificarea importanței și punerea în lumină a unor teorii și concepții mai puțin cunoscute ale unor autori străini, dar și ale celor din Republica Moldova.

Ideile științifice exprimate prin elaborări teoretico-metodologice și propuneri practice, care se regăsesc pe paginile lucrării, sunt un rezultat al activității autorului, au fost perfectate de sine stătător, și-au găsit reflectare în peste 50 de publicații științifice, majoritatea fiind fără coautori, au fost expuse la peste 50 de foruri științifice, naționale și internaționale, sunt prezentate în cadrul cursurilor de lecții ținute la ciclurile I, II și III de la unele instituții de învățământ din țară și au fost mediatizate în mijloace de informare în masă. Rezultatele cercetărilor au fost utilizate pentru fundamentarea disciplinei „Bioetica politică” și în procesul de elaborare de către autor ca membru al grupului de lucru, în perioada anilor 2015-2016, a Strategiei Securității Naționale a Republicii Moldova, adoptată de Consiliul Suprem de

Securitate și transmisă Guvernului pentru definitivare.

Valorificând scopul și obiectivele propuse pentru a fi cercetate, am determinat în rezultatul analizei politologice a subiectului investigat că fenomenul bioeticii și concepția securității umane sunt părți componente ale sistemului sociopolitic, totodată formând un sistem integral distinct, destinat asigurării securității umane conform principiilor bioetice. La fel, s-a constatat că bioetica și securitatea umană prezintă premise certe pentru o interconexiune organică în vederea elaborării unui aparat categorial-metodologic comun de cercetare, menit să contribuie la eficientizarea și optimizarea procesului mondial de soluționare a crizei mondiale polidimensionale prin securizarea persoanei umane și bioetizarea proceselor securitare. În cadrul cercetării a fost evaluat gradul de eficiență a politicilor de stat pentru asigurarea securității și bunăstării persoanei umane în acord cu principiile bioetice, constatându-se lacune semnificative de conceptualizare și implementare a normelor internaționale din domeniul securității umane. În urma studiului efectuat, sunt înaintate și formulate următoarele concluzii argumentate conceptual-teoretic și aplicativ:

1. Ca rezultat al analizei istoriografice a celor mai relevante elaborări în domeniile bioeticii și securității umane s-a constatat că problematica dată a fost puțin investigată ca subiect aparte de către cercetătorii din Republica Moldova sau din statele cele mai apropiate din estul Europei, inclusiv din spațiul de limbă rusă. Cel mai des, problematica securității umane și a bioeticii a fost cercetată în acest areal geografic în contextul altor teme, precum globalizarea, dezvoltarea durabilă sau drepturile omului, spre deosebire de literatura de specialitate la nivel mondial, mai ales din spațiul vest-european și nord-american, unde problematica securității umane a fost pe larg și multilateral dezbătută ca preocupare științifică distinctă, la fel de profund ca și problematica bioetică. Totuși, vom constata că lucrările date nu prezintă un tablou de ansamblu la tema cercetată, iar cele două domenii investigate în teză – securitatea umană și bioetica – nu au mai fost studiate, inclusiv la nivel mondial, din perspectivă politologică, ambele în aceeași lucrare [27].

2. Fiind analizate din perspectivă politologică, conchidem că importanța principiilor, imperativelor și categoriilor bioetice pentru dezvoltarea teoretică și practică a domeniului securității umane este una fundamentală, iar aspectele interdisciplinare, abordările conceptuale și reperetele teoretico-metodologice ale concepției bioetice constituie o bază teoretico-practică în asigurarea securității umane [28].

3. Noțiunile de securizare umană, sistem securitar, biosecuritate, biopericol, bioterorism, coevoluționism, bioetizare, adaptarea bioeticii, criză globală multidimensională se regăsesc într-un coraport de complementaritate, posedă un caracter operațional și stabilesc reperetele metodologice și perspectivele de corelare a bioeticii cu concepția securității umane [29].

4. În context est-european se atestă o evoluție conceptuală a domeniului securității umane. Evoluția dată se datorează în mare măsură aderării la valorile NATO, UE și ale altor organizații internaționale, ale unor state din sud-estul Europei, cum ar fi, de exemplu, România, unde concepția securității umane este promovată continuu pe parcursul ultimelor două decenii. În Ucraina, în ultimii ani, se atestă un reviriment al interesului teoretico-practic pentru sectorul de securitate, în genere, și pentru securitatea umană, în mod special, în contextul necesității asigurării de către guvernanți a unui nivel decent al calității vieții cetățenilor. Totuși, în regiunea est-europeană se regăsesc și alte state, cum ar fi Federația Rusă de exemplu, care manifestă puțin interes pentru implementarea practică a dezideratelor securității umane în politicile sale interne,

prioritate având obiectivele de politică externă, deseori, în detrimentul securității personale și dezvoltării umane [30].

5. Viața politică contemporană este dominată de un șir de priorități sistemice sub formă de amenințări, pericole și vulnerabilități de ordin securitar cu caracter global, iar domeniul bioeticii și al securității globale demonstrează tendința de a alerta clasa politică, elitele și opinia publică referitor la aceste aspecte de securitate, propunând anumite soluții și strategii de depășire a crizei globale, ajustând astfel politicul la imperativele timpului [31].

6. Au fost reliefate perspective și dimensiuni, elaborate de reprezentanți ai comunității științifice europene, în problematica implicării domeniului bioeticii în procesul de asigurare a securității umane, fiind analizate, în context securitar și politologic, un șir de modele bioetice ca abordări-tip ale problematicii umane în contextul amenințărilor globale, precum și procesul de politizare a dimensiunii bioetice a securității umane [32].

7. În urma cercetării principalelor elemente caracteristice ale domeniului bioeticii, extrapolat în spațiul politic și securitar, au fost fundamentate, prin investigații complexe și pluridisciplinare, reperele teoretico-metodologice de bază ale noțiunilor, categoriilor, conceptelor și principiilor unei discipline noi de cercetare – bioetica politică, axată pe studierea influenței fenomenului bioeticii asupra securității și politicului, astfel declanșându-se procesul de bioetizare a acestora, precum și pe investigația sectorului de securitate și a vieții politice, cu impact asupra fenomenului bioeticii, determinând-o să se adapteze la prioritățile de securitate [33].

8. Ca rezultat, în lucrare a fost explicat și analizat specificul fenomenului bioetizării proceselor securitare și politice în contextul necesității combaterii amenințărilor de securitate umană și a provocărilor crizei globale. Potrivit rezultatelor investigației procesului de bioetizare a proceselor politice și securitare, se evidențiază importanța cercetării posibilităților și modalităților de umanizare, moralizare și sinergetizare a multitudinii de fenomene și procese politice asistemice și destructive pentru un sistem sociopolitic contemporan în vederea eficientizării acestuia, precum diversele forme ale terorismului entropic: bioterorismul, terorismul suicidal etc., în perspectiva autoorganizării în condiții optimale a sistemului securitar și sociopolitic pentru a face față provocărilor crizei globale multidimensionale [34].

9. Au fost analizate componentele metodologice și practico-aplicative ale concepției bioetice în corelație cu politica de securitate umană din Republica Moldova și s-a constatat că Strategia Securității Naționale adoptată în anul 2011 conține foarte puține prevederi ce țin de securitatea umană, acestui document nefiindu-i specific un tablou de ansamblu asupra pericolelor, amenințărilor și vulnerabilităților de securitate umană. În SSN sau în alte acte normative din Republica Moldova în domeniu, pericolele și amenințările securitare nu sunt sistematizate în mod corespunzător, nefiind elaborată o metodologie de evaluare și ierarhizare a pericolelor de securitate umană în cadrul întregului spectru al amenințărilor securitare. La fel, s-a analizat procesul demarării racordării politicilor și legislației Republicii Moldova la cele ale UE, inclusiv în baza Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu UE, constatându-se, în declarațiile autorităților locale, un interes special pentru asigurarea unui nivel avansat al securității umane și aplicarea valorilor bioetice în procesul de modernizare a țării, acest interes urmând să fie confirmat ulterior și prin acțiuni corespunzătoare [35].

10. În urma cercetării problematicii bioetice în contextul necesității amplificării procesului de securizare umană în Republica Moldova, s-au evidențiat un șir de aspecte istorice, juridice și conceptuale referitoare la procedura expertizării bioetice și realizarea controlului bioetic pentru

asigurarea securității umane în diverse domenii precum cel al cercetărilor biomedicale, sfera sănătății publice din Republica Moldova, precum și referitor la organizarea și eficientizarea sistemului național al comitetelor bioetice. S-a relevat că problematica discriminării în contextul asigurării securității umane și integrării europene a trezit un interes deosebit al factorilor de decizie prin adoptarea unor norme legale noi precum Legea nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității. Au fost înaintate propuneri pentru crearea unui model de strategie bioetică a Republicii Moldova, în vederea fortificării securității umane la nivel local [36; 37].

Având în calitate de suport de referință investigațiile întreprinse și rezultatele obținute, facem unele **recomandări** utile nu numai în plan teoretic, dar, mai ales, sub aspect aplicativ:

a) Pentru mediul academic:

1. Este stringent necesar ca în Republica Moldova să fie aprofundate și extinse investigațiile la nivel național și internațional în domeniul politicii securității umane, vizând studiile de securitate umană, cercetările în sfera bioeticii și, mai cu seamă, studiile de bioetică politică.
2. Este necesară continuarea cercetărilor cu caracter aplicativ în domeniul politicii securității umane, a investigațiilor în sfera bioeticii politice, care să fie axate, cu precădere, pe eficientizarea instituțiilor sociopolitice abilitate cu asigurarea securității umane și promovării politicii în acest domeniu, inclusiv prin identificarea premiselor de elaborare a unui cadru normativ-juridic adecvat pentru buna implementare a politicii securității umane în Republica Moldova, în conformitate cu tradițiile occidentale și legislația internațională în vigoare.
3. Se impune necesitatea de a elabora un suport de curs, intitulat „Securitatea umană: dimensiuni bioetice și biopolitice”, pentru ciclul II de învățământ universitar.
4. La inițiativa comunității științifice, este indispensabilă instituirea unei platforme de dialog și colaborare – o comisie tripartită: mediul academic, Parlament, Președinție, pentru implicarea mai activă a comunității științifice autohtone în elaborarea inclusiv a politicilor de stat în domeniul bioeticii și securității umane, pentru ca deciziile politice să fie fundamentate științific și expertizate corespunzător. În acest sens, experiența internațională poate deveni un model funcțional bun de urmat.

b) Pentru actorii politici și factorii de decizie:

1. Devine stringent necesar să fie elaborat și adoptat, cu concursul oamenilor de știință și cu sprijinul Guvernului și Parlamentului Republicii Moldova, altor autorități de profil, un pachet de legi și alte acte normative, în perspectiva modernizării sectorului securității umane în conformitate cu principiile și valorile bioetice, recunoscute la nivel internațional. În particular, e nevoie să fie elaborată Strategia Bioetică a Republicii Moldova, conform modelului propus în lucrare, ca o concepție și politică de stat generalizată cu referință la protecția instituționalizată și specializată a omului și biosferei.
2. Se propune fondarea unui centru unic, în subordinea Guvernului Republicii Moldova, cu sprijinul Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova, al Serviciului de Informații și Securitate și al Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al MAI, cu funcții de coordonare a politicii de stat în domeniul bioeticii și securității umane, fiind abilitat cu dreptul de administrare a sistemului de instruire și pregătire a cadrelor noi în această sferă.
3. Se propune ca în noua Strategie a Securității Naționale a Republicii Moldova, ca un fundamental document de politici în domeniul securității, să se realizeze un tablou de ansamblu asupra întregului spectru al pericolelor, amenințărilor și vulnerabilităților de securitate umană, deoarece în situația actuală aceste pericole și amenințări nu sunt sistematizate și nici nu este

elaborată o metodologie de evaluare și ierarhizare a pericolelor de securitate umană în cadrul întregului spectru al amenințărilor securitare. La fel, se cere ca SSN să fie completată cu noi aspecte, în concordanță cu imperativele internaționale de asigurare a securității umane, inclusiv cu normele și principiile bioetice, privind asigurarea respectului pentru demnitatea cetățeanului, a securității personale, comunitare, politice și altele. Se impune, prin urmare, și o finanțare adecvată și amplă a politicii securității umane în Republica Moldova.

Domeniile securității umane și bioeticii, actualmente, sunt pe cale de a deveni pârghii eficiente de reajustare a direcției strategice a dezvoltării umane a societății, în condiții de amplificare a pericolelor și amenințărilor de securitate, specifice crizei globale contemporane, deoarece în perioada apariției unor pericole extraordinare se cer să fie adoptate și aplicate măsuri extraordinare adecvate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. King A., Schneider B. *Prima revoluție globală. O strategie pentru supraviețuirea lumii. Un raport al Consiliului Clubului de la Roma*. București: Ed. Tehnică, 1993, 208 p.
2. Husserl Ed. *Criza umanității europene și filosofia*. București: Paideia, 2003, 153 p.
3. Делягин М. Г. *Мировой кризис: Общая теория глобализации*. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: ИНФРА-М, 2003, 768 p.
4. Бек У. *Общество риска. На пути к другому модерну* / Пер. с нем. В. Седельника и Н. Федоровой; Москва: Прогресс-Традиция, 2000. 384 p.
5. Поттер В.Р. *Биоэтика: мост в будущее*. / Под ред. С.В. Вековшиной, В.Л. Кулиниченко, Киев: Видавец В. Карпенко, 2002. 216 p.
6. *Human security in theory and practice*. An overview of the human security concept and the United Nations Trust Fund for Human Security. New York, USA: Human Security Unit. United Nations. 2009.
http://www.un.org/humansecurity/sites/www.un.org/humansecurity/files/human_security_in_theory_and_practice_english.pdf (vizitat 14.04.2018).
7. *An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-keeping*
<http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/shared/Winter/protected/Boutros%20Boutros%20Ghali%20Agenda%20for%20Peace.pdf> (vizitat 14.04.2018).
8. Potter V.R. *Global bioethics. Building on the Leopold Legacy*. Michigan: Michigan State University Press. 1988. 203 p.
9. Turner L. *Scientific Contribution Bioethics in pluralistic societies*. In: *Medicine, Health Care and Philosophy [Netherlands]*, nr. 7, 2004, p. 201-208.
10. Campbell C. S. *Religious Ethics and Active Euthanasia in a Pluralistic Society*. In: *Kennedy Institute of Ethics Journal (U.S.A.)*, nr. 2 (3), 1992, p. 253-277.
11. Ioan B. *Bioetică și societate civilă*. În: *Revista Română de Bioetică*, vol. 4, nr. 1, ianuarie-martie 2006, p. 3-5.
12. Scripcaru Gh. *Bioetica - o perspectivă europeană*. Iași: Junimea, 1995. 219 p.
13. Цырдя Т.Н. *Деятельностный подход к определению социальной биоэтики*. În: *Сахаровские Чтения 2011 года: Экологические проблемы XXI века. Материалы 10-й международно научной конференции, 19-20 мая 2011 года*. Минск: МГЭУ им. А. Д. Сахарова, 2011, p. 80-81.
14. Цырдя Т.Н. *Биотерроризм в контексте социальной биоэтики*. În: *Сахаровские Чтения 2010 года: Экологические проблемы XXI века. Материалы 10-й международной научной конф., 20-21 мая 2010 года. I часть*. / Под ред. С. П. Кундаса, С. Б. Мельнова, С.С. Позняка. Минск: МГЭУ им. А. Д. Сахарова, 2010, p. 80-81.
15. Mereuță I. *Virtuțile spiritului și umanismul: Divinitatea, Moralitatea, Biosferohomocentrismul – paradigmă contemporană a progresului și supraviețuirii*. Chișinău: ELAN INC, 2008. 248 p.
16. Juc V., Ungureanu V. *Fundamentarea și instituționalizarea securității naționale a Republicii Moldova: aspecte istoriografice și teoretico-metodologice*. În: *Revista Militară*, nr. 1, 2010, p. 14-32.
17. Buzan B. *Popoarele, statele și teama. O agendă pentru studii de securitate internațională de după războiul rece*. Chișinău: Cartier. 2000. 386 p.
18. Sprincean S. *Unele dimensiuni ale bioeticii politice*. În: *Strategia de supraviețuire a civilizației contemporane în contextul bioeticii, filosofiei și medicinei: culeg. de art. șt. / Red. resp. T.N. Țîrdea*. Vol. 2. Chișinău: Print-Caro, 2012, p. 103-106.
19. Спринчан С.Л. *Биоэтика, политика и стратегии выживания человечества в контексте модернизации социума*. În: *Модернизация науки общества: вызовы и ответы: материалы междунар. науч. конф. Саранск. 10 мая 2011 г.* Саранск: ИП Афанасьев В.С. 2011, p. 259-264.

20. Sprincean S., Sprincean M. *Unele implicații bioetice ale politicilor societății civile în domeniile ingineriei genetice și geneticii medicale*. În: Științele socio-umaniste și progresul tehnico-științific. Conferință științifică interuniversitară: Materialele comunicărilor științifice, 23 aprilie 2010. / Red.: Mihai Braga [et. al.]. Ch.: UTM, 2010, p. 103-108.
21. *Strategia securității naționale a Republicii Moldova*. Hotărîrea Parlamentului nr. 153 din 15.07.2011. Monitorul Oficial nr. 170-175 din 14.10.2011 (3966-3971).
22. *Legea Securității Statului nr. 618 din 31.10.1995*. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.02.1997, nr. 10/117.
23. Keohane R. *Power and governance in a partially globalized world*. London: Routledge, 2002. 298 p.
24. *Legea Republicii Moldova nr. 112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, semnat la 27 iunie 2014*. Monitorul Oficial Nr. 185-199. 18.07.2014.
25. *Federation ONE OF US displayed in Dutch pro-life march*. 08.12.2014. oneofus.eu/federation-one-of-us-displayed-in-dutch-pro-life-march/ (vizitat 14.04.2018).
26. *Republica Moldova: Inegalități în dezvoltarea umană*. Raportul național de dezvoltare umană 2015-2016. Chișinău: IDIS Viitorul, PNUD Moldova. 2017. 168 p.
27. Sprincean S. *Securitatea umană și bioetica*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017, 304 p.
28. Sprincean S. *Aspecte metodologice și evolutive ale conceptului securității umane*. În: MOLDOSCOPIE, nr. 3 (LXXIV), Ch.: USM, 2016, p. 7-17.
29. Sprincean S. *Aspecte politice și bioetice ale problematicei biosecurității*. În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe politice, nr. 3, 2010. p. 112-122.
30. Sprincean S. *Imperativul promovării securității umane în contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova*. În: Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare, Cap. 10, Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, p. 139-155.
31. Sprincean S. *Importanța securității umane în optimizarea politică și bioetică a managementului crizelor globale*. În: Political Science, International Relations and Security Studies. International Conference Proceedings. The Xth Edition, Sibiu, România, 2016, p. 461-470.
32. Спринчан С.Л., Цырдя Т.Н. *Социо-политические аспекты выживания человечества в контексте эколого- и био-этической проблематики*. In: Environmental Ethics: the Power of Ethics for Sustainable Development. Collective monograph / Eds. Nijolė Vasiljevienė, Agnė Jurčiukonytė. 2010, Vilnius: Mykolas Romeris University, p. 264-270.
33. Спринчан С.Л. *К вопросу о необходимости обоснования политической биоэтики*. В: Биоэтика (BIOETHICS). Федеральный научно-практический журнал, Волгоград, РФ, №2 (14), 2014, p. 13-17.
34. Sprincean S. *Rolul bioetizării sociopolitice în procesul de asigurare a securității globale*. În: Revista Studia Securitatis, Sibiu, România, nr.2, 2013, p. 50-60.
35. Sprincean S. *Perspective în studiul problematicei asocierii internaționale a Republicii Moldova în contextul asigurării securității umane*. În: Acorduri de asociere ale Republicii Moldova: Compatibilități și diferențe, Cap. 6. Chișinău: ICJP, 2015, p. 83-98.
36. Sprincean S. *Critical review on national policy in the field of bioethics and research ethics in Republic of Moldova*. In: Science and Humanism in the Knowledge Society, Arad, România: „Vasile Goldiș” University Press, 2013, p. 175-184.
37. Sprincean S. *Adopting the National Bioethical Strategy as a political and legal priority in Republic of Moldova*. În: Етичні проблеми профілактичної медицини: вплив довкілля, харчування та умов праці на здоров'я населення. Матеріали VI Міжнародного симпозиуму з біоетики, Київ, 2012, p. 3-5.

**LISTA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE
ALE AUTORULUI LA TEMA TEZEI**

1. Sprincean S. *Securitatea umană și bioetica. Monografie*. Chișinău: F.E.P. "Tipografia Centrală". 2017, 304 p. (23,0 c.a.)
2. Sprincean S. *Securitatea Națională: noțiuni și elemente introductive. Compendiu*. Chișinău: Biotehdesign. 2012. 201 p. (12 c.a.)
3. Sprincean S. *Biotechnology and ethics: moral meaning of biotechnological securitization in global context*. In: Current Opinion in Biotechnology [Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, MA, USA]. European Biotechnology Congress 2013, Bratislava, Slovakia. Vol.24, July 2013, Supplement 1, Page S33. Impact Factor: 9.006.
4. Sprincean S., Sprincean M. *Bioethical, humanistic and technocratic resources of enhancing of civilian control of human genetics*. In: European Journal of Human Genetics. Vol. 22, supplement 1, May 2014 / European Human Genetics Conference 2014, [Milan, Italy]: Nature publishing group (NPG), 2014, abstract nr. J18.02, p. 512. Impact Factor 4.319
5. Sprincean S., Țirdea T.N. *Bioetica politică în contextul paradigmei securității umane*. În: Bioetica: repere teoretico-metodologice. Compendiu. / Red. resp. T.N. Țirdea. Tema 4. Chișinău: CEP Medicina. 2015, p. 51-70. (1.25 c.a.)
6. Sprincean S., Ciumac S., Gorbatiuc M., Șaran V. *Perspective în studiul problematicei asocierii internaționale a Republicii Moldova în contextul asigurării securității umane*. În: Acorduri de asociere ale Republicii Moldova: Compatibilități și diferențe / coord.: Juc. V. Cap. 6. Chișinău: ICJP. 2015, p. 83-98. (1.5 c.a.)
7. Sprincean S. *Imperativul promovării securității umane în contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova*. În: Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare. / coord.: Victor Juc. Cap. 10. Chișinău: Tipografia Centrală. 2016, p. 139-155. (1,1 c.a.)
8. Sprincean S. *Problematicele securității umane în contextul evoluției societății contemporane*. În: Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul evoluțiilor geopolitice regionale. / Coord. Vitalie Varzari. Cap. 4. Chișinău: Tipografia Centrală. 2016, p. 77-94. (1,1 c.a.)
9. Спринчан С. *Биоэтика и концепции безопасности в условиях глобализации*. În: Жук В., Урсул А., Широканов Д., Гучак И., Медведев В., Русанду И., Червинский А., Спринчан С., Чумак С., Червинская И. Глобализация, наука и социоприродные преобразования в условиях современного мира. Cap. 3.2. Chișinău: Tip. Centrală. 2017, p. 124-144. (1,4 c.a.)
10. Sprincean S. *Aspecte etice în procesele electorale în perspectiva eficientizării instituțiilor puterii de stat*. În: Impactul sistemului electoral asupra capacității de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova. / coord.: Victor Juc. Cap. 8. Chișinău: Tipografia Centrală, 2018, p. 118-130 (0,7 c.a.)
11. Спринчан С. *Влияние биоэтики в процессе выявления новых перспектив развития образования в области национальной безопасности*. În: Law and Politology. International Scientific Journal [Chișinău, Baku], Nr. 21. October 2012. p. 54-57. (0.8 c.a.)
12. Sprincean S. *Perspective bioetice asupra problematicei terorismului ca pericol pentru securitatea globală*. În: Political Science, International Relations and Security Studies.

- International Conference Proceedings. The VIIth Edition. [Sibiu, România], 24-26 May 2013. p. 389-404. (1.4 c.a.)
13. Sprincean S. *Rolul bioetizării sociopolitice în procesul de asigurare a securității globale*. În: *Revista Studia Securitatis* [Sibiu, România], Nr.2, 2013, p. 50-60. (1.1 c.a.)
 14. Sprincean S. *Presiunea politică, bioetica și securitatea globală*. În: *Revista Studia Securitatis* [Sibiu, România], Nr.2, 2014, p. 117-126. (1.1 c.a.)
 15. Цырдя Т. Н., Спринчан С. Л. *К вопросу о необходимости обоснования политической биоэтики*. В: *Биоэтика (BIOETHICS). Федеральный научно-практический журнал [Волгоград, РФ]. №2 (14), 2014, p. 13-17. Impact Factor (РИНЦ): 0,7. (0,9 c.a.)*
 16. Спринчан С., Сычѐв А.А. *Экологическая этика как форма интеграции естественнонаучного и гуманитарного знания*. В: *Интеграция образования / Integration of Education. ФГБОУ ВПО «Мордовский государственный университет им. Н.П.Огарѐва» [Саранск, Республика Мордовия, РФ] Том 19, № 3 (июль - сентябрь). Сквозной номер выпуска – 80, 2015. с. 100-107. (0.8 c.a.)*
 17. Sprincean S. *Importanța securității umane în optimizarea politică și bioetică a managementului crizelor globale*. În: *Political Science, International Relations and Security Studies. International Conference Proceedings. The Xth Edition. [Sibiu, România], 27-29 May 2016. p. 461-470. (0.7 c.a.)*
 18. Sprincean S. *Rolul fenomenului bioetic în redimensionarea corelației dintre politică și morală*. În: *Revista de Filozofie, Sociologie și Științe politice*, Nr. 2, 2013. p. 66-73. (0.8 c.a.)
 19. Sprincean S. *Interferențe bioetice în abordarea sistemică a problematicii transnistrene*. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe politice*, Nr. 1, 2014, p. 35-45. (0.8 c.a.)
 20. Sprincean S. *Problematica antropologică în context bioetic și politic*. În: *Revista de știință, inovare, cultură și artă „AKADEMOS” [Chișinău], Nr. 2 (33), 2014, p. 102-106. (0.8 c.a.)*
 21. Sprincean S., Krasnova A. *The human security approach in the analysis of fundamentalism: political, cultural and bioethical aspects*. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe politice [Chișinău], Nr. 2, 2015, p. 73-83. (1.1 c.a.)*
 22. Sprincean S. *Unele incursiuni teoretice în studiul concepției securității umane*. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe politice [Chișinău], Nr. 2, 2016, p. 72-85. (1.3 c.a.)*
 23. Sprincean S., Țirdea T.N. *Factorii de influență în procesul elaborării deciziei politice*. În: *Revista de Filosofie și Drept [Chișinău], nr. 1, 2001, p. 3-8. (0.9 c.a.)*
 24. Sprincean S. *Bioetica: de la biologie – etică – medicină la politică*. În: *Anale științifice ale USMF «Nicolae Testemițanu» / Probleme actuale de sănătate publică și management. Ediția VIII-a. Volumul I. Chișinău, 2007. p. 320-324. (0.6 c.a.)*
 25. Sprincean S. *Rolul practicilor bioetico-medicale în contextul implementării imperativelor strategice de supraviețuire a omenirii*. În: *Anale șt. ale USMF «N. Testemițanu» / Probleme actuale de sănătate publică și management. Ed. X-a. Vol. II, 2009, p. 376-379. (0.5 c.a.)*
 26. Sprincean S. *Aspecte politice și bioetice ale problematicii biosecurității*. În: *Revista de Filozofie, Sociologie și Științe politice [Chișinău], nr. 3, 2010. p. 112-122. (1.1 c.a.)*
 27. Sprincean S. *Biomedicina în fața dilemelor bioetice și socio-politice contemporane*. În: *Anale științifice ale USMF «Nicolae Testemițanu» În: Probleme actuale de sănătate publică și management. Zilele Universității consacrate celor 65 ani ai învățământului superior medical din Republica Moldova 13-15 octombrie 2010. Ediția XI-a. Vol. 2, 13-15 octombrie*

2010. Chişinău: USMF, CEP „Medicina”, 2010, p. 446-451. (0.7 c.a.)
28. Sprincean S. *Unele contribuții ale comunității internaționale la depășirea crizei globale prin aplicarea mecanismelor bioetice de modernizare a politicului*. În: Anuar Științific / Inst. de relații internaționale din Moldova (IRIM); col. red.: V. Beniuc (red.-șef) [et. al.]. Vol. 10. Chişinău: Print-Caro. 2012, p. 70-78. (0.8 c.a.)
 29. Sprincean S. *Asigurarea securității sociopolitice globale prin activizarea proceselor bioetice în cadrul societății civile*. În: Anale științifice ale IP USMF «Nicolae Testemițanu» / Probleme actuale de sănătate publică și management. 16-18 octombrie 2013. Ediția XIV-a. Volumul 2, Chişinău: USMF, CEP „Medicina”, 2013, p. 356-360. (0.6 c.a.)
 30. Sprincean S. *Bioetizarea presiunii și influenței socio-politice*. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Chişinău: USM, nr.1 (LX), 2013. p. 75-85. (0.9 c.a.)
 31. Sprincean S. *Terorismul ca factor de influență: aspecte bioetice și politologice*. În: Administrarea Publică, nr. 1 (77), 2013. p. 88-96. (1.2 c.a.)
 32. Sprincean S. *Aspecte metodologice și evolutive ale conceptului securității umane*. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Revistă științifică trimestrială [Chişinău], nr. 3 (LXXIV), 2016, p. 7-17. (0,8 c.a.)
 33. Спринчан С. *Социо-политические аспекты биоэтики в процессе эволюции стратегии выживания человека*. В: Человек в пространстве болезни: гуманитарные методы исследования медицины. Сборник научных статей. / Под ред. Е. А. Адрияновой. Саратов: Издательский центр «Наука», 2009. с.13-19 (0.8 c.a.)
 34. Sprincean S. *Социо-политические аспекты выживания человечества в контексте эколого- и био-этической проблематики*. In: Environmental Ethics: the Power of Ethics for Sustainable Development. Collective monograph / Eds. Nijolė Vasiljeviene, Agnė Jurčiukonytė. 2010, Vilnius: Mykolas Romeris University, p. 264-270. (0.65 c.a.)
 35. Sprincean S. *Imperativul bioetic de supraviețuire a omului ca fundament al reformei modelului socio-politic contemporan*. În: Idei și valori perene în științele socio-politice. Studii și Cercetări. Tomul XVII. Cluj-Napoca: Edit. Argonaut, 2012, p. 519-530. (1.1 c.a.)
 36. Sprincean S. *Critical review on national policy in the field of bioethics and research ethics in Republic of Moldova*. In: *Science and Humanism in the Knowledge Society* / Ed. Marțian Iovan, Arad: "Vasile Goldiș" University Press, 2013. p. 175-184. (0.9 c.a.)
 37. Sprincean S. *Dileme sociopolitice, doctrine și sociocivilizaționale în evoluția bioeticii*. În: Idei și valori perene în științele socio-umane. Studii și Cercetări. / coord. Ana Gugiuman. Tomul XVIII. Cluj-Napoca: Editura Argonaut, 2013, p. 263-271. (0.7 c.a.)
 38. Спринчан С. *Социосинергетические, биоэтические и политические аспекты обеспечения глобальной безопасности и выживания*. В: Культурно-созидательный потенциал философии. Коллективная монография. / Отв. ред. проф. Т. Г. Лешкевич. Ростов н/Д.: Изд-во СКНЦ ВШ ЮФУ, 2014, с. 42-53. (0.9 c.a.)
 39. Спринчан С. Л. *Биоэтика, политика и стратегии выживания человечества в контексте модернизации социума*. В: Модернизация науки общества: вызовы и ответы: материалы междунар. науч. конф., Саранск: ИП Афанасьев В.С., 2011. с. 259-264. (0.7 c.a.)
 40. Sprincean S. L. *Political bioethics and genetic engineering*. In: Сахаровские чтения 2011 года: экологические проблемы XXI века: материалы 11-й междунар. науч. конф., 19–20

- мая 2011 г., г. Минск, Республика Беларусь / под ред. С. П. Кундаса, С. С. Позняка. Минск: МГЭУ им. А. Д. Сахарова, 2011. с. 76-78. (0.35 с.а.)
41. Sprincean S.L. *Adopting the National Bioethical Strategy as a political and legal priority in Republic of Moldova*. В: *Етичні проблеми профілактичної медицини: вплив довкілля, харчування та умов праці на здоров'я населення*. Матеріали VI Міжнародного симпозиуму з біоетики. 11-12 жовтня 2012 р., Київ: «Арктур-А», 2012. с. 3-5. (0.35 с.а.)
 42. Sprincean S. *Unele dimensiuni ale bioeticii politice*. În: *Strategia de supraviețuire a civilizației contemporane în contextul bioeticii, filosofiei și medicinei: culeg. de art. șt. / Red. resp. Teodor N. Țîrdea*. Vol. 2. Chișinău: Print-Caro, 2012. p. 103-106. (0.6 с.а.)
 43. Sprincean S. *Aspecte bioetice ale proceselor migraționale cu impact asupra securității umane*. În: *Migrație, diaspora, dezvoltare: Noi provocări și perspective*. / Coord. Victor Moraru. Chișinău: S.n. (Tipografia-Sirius). 2016, p. 36-46. (0,75 с.а.)
 44. Sprincean S.L., Becciu S. *The assuring human security in the conditions of intensification of global process of social-political pressure*. În: *Гуманитарное знание и духовная безопасность: сборник материалов IV Международной научно-практической конференции (г. Грозный, 1-3 декабря 2017 г.)*. Махачкала: ЧГПУ, АЛЕФ (ИП Овчинников), 2017. p. 514-519. (0.6 с.а.)
 45. Sprincean S. *Bioetizarea sferei politice și domeniului securității în contextul extinderii aplicabilității practice a concepției bioetice*. În: *Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei: Materiale ale conferinței a 23-a științifice internaționale. USMF "N. Testemițanu", Catedra de Filosofie și Bioetică, Centrul Naț. de Bioetică din Rep. Moldova. Vol. 23. / Red. resp. T.N. Țîrdea*. Chișinău: Print-Caro. 2017. p. 81-86. (0,6 с.а.)
 46. Спринчан С.Л. *Биоэтика в контексте развития гражданского общества*. В: *Третий национальный Конгресс по биоэтике с международным участием. 8-11 октября 2007 года*. Украина, Киев. 2007. с. 27.
 47. Sprincean S. *Strategia de supraviețuire a omenirii: resurse bioetice și socio-politice*. În: *Idei și valori perene în științele socio-umane. Conferință științifică națională cu participare internațională. 16-17 septembrie 2010. Ediția a XXV-a, filiala Iași, Institutul de cercetări economice și sociale „Gh. Zane”*. România, Iași: Academia Română, 2010. p. 52-54.
 48. Спринчан С. Л. *Некоторые биоэтико-политические аспекты нанобиотехнологий* В: *Четвертый национальный Конгресс по биоэтике с международным участием. 20-23 сентября 2010, Украина. Киев, 2010. с. 77.*
 49. Sprincean S. *Bioethics and Politics: Perspectives of Collaboration*. В: *П'ятий Національний Конгрес з Біоетики з міжнародною участю, 23-25 вересня 2013, Україна, Київ: Національна Академія наук України, 2013. с. 64.*
 50. Sprincean S. *Systemic approach in bioethics and human security concepts*. В: *Сахаровские чтения 2016 года: экологические проблемы XXI века: материалы 16-й междунар. науч. конф., 19-20 мая 2016 г., МГЭУ им. А. Д. Сахарова, Беларусь, Минск. 2016, с. 328-329.*

ADNOTARE

Sprincean Serghei. *Dimensiuni bioetice ale securității umane: abordare politologică.*

Teză de doctor habilitat în științe politice. Chișinău, 2018

Structura tezei cuprinde: introducere, cinci capitole divizate în subcapitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 568 titluri, 3 anexe, 258 pagini text de bază. Rezultatele științifice obținute au fost publicate în 50 lucrări științifice.

Cuvintele-cheie: securitate umană, bioetică, strategii de securitate, bioetică politică, bioetizarea securității, biosecuritate, politica securității umane, strategii de supraviețuire a omenirii, drepturile omului.

Domeniul de studiu: Științe politice și studiul securității umane.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul constă în cercetarea politologică a dimensiunilor bioetice ale securității umane în perspectiva evaluării gradului de eficiență a politicilor de stat din domeniul asigurării securității și bunăstării persoanei umane în raport cu principiile bioetice. Valorificarea scopului propus presupune realizarea următoarelor **obiective:** efectuarea analizei istoriografice a celor mai relevante elaborări în studiul securității umane și bioeticii pentru identificarea gradului de cercetare a problematicii date în literatura internațională de specialitate; realizarea analizei politologice a aspectelor interdisciplinare, a abordărilor conceptuale și a reperelor metodologice în studiul bioeticii ca fundament teoretico-practic în asigurarea securității umane; cercetarea abordărilor metodologice și perspectivelor referitor la corelarea domeniului bioeticii cu concepția securității umane; prezentarea evoluției conceptuale politologice a domeniului securității umane în context est-european; efectuarea analizei procesului de politizare a dimensiunii bioetice a securității umane și a contribuției naționale și din unele state est-europene la creșterea rolului bioeticii în procesul de asigurare a securității umane; reliefa rolului bioeticii și a concepției securității umane în procesul de ajustare a politicului la prioritățile globale contemporane în condițiile crizei mondiale; determinarea importanței și utilității bioeticii politice în asigurarea securității ființei umane; definirea specificului fenomenului bioetizării proceselor securitare și politice în contextul necesității combaterii amenințărilor de securitate umană și a provocărilor crizei globale; realizarea analizei politicii de securitate umană în Republica Moldova din perspectivă metodologică și practico-aplicativă; cercetarea problematicii bioetice în contextul necesității amplificării procesului de securizare umană în Republica Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în realizarea unui studiu politologic complex asupra securității umane și bioeticii prin abordarea multidiscplinară și interdependentă a conceptelor de securitate umană și bioetică, a instituțiilor de asigurare a securității umane pe plan național și internațional, a normelor morale și juridice și proceselor sociopolitice valorificate științific în contextul problematicii cercetate cu impact asupra asigurării în Republica Moldova a securității umane în conformitate cu principiile bioetice.

Rezultatele științifice principial noi care au fost obținute în urma realizării investigațiilor au contribuit la elaborarea unei direcții științifice calitativ noi în științele politice din Republica Moldova — **politica securității umane în Republica Moldova**, având ca bază cercetarea interconexiunii dintre concepția securității umane și domeniul bioeticii abordate ca părți componente ale sistemului sociopolitic, precum și ca un sistem integral distinct destinat asigurării securității umane conform principiilor bioetice.

Semnificația teoretică a lucrării rezultă din elaborarea unui cadru metodologic și conceptual complex cu caracter pluridisciplinar, transdisciplinar și interdisciplinar, în plan analitico-epistemologic de explorare științifică a problematicii securității umane și a bioeticii din perspectivă politologică.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în elaborarea și prezentarea unor rezultate științifice ale studiului de o valoare fezabilă certă care pot fi utilizate pentru dezvoltarea, promovarea și implementarea unor politici și strategii de stat în domeniul securității umane, al securității naționale sau în cel al bioeticii cu extensiune normativă și de reglementare în diverse sectoare ale activității sociale.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin elaborarea, în grupul de lucru, a proiectului Strategiei Securității Naționale a RM (2015-2016), precum și în cadrul proiectelor: 15.817.06.12F - Dezvoltarea cadrului juridic al RM în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european (2015-2018), 11.817.07.21F – Interacțiunea dintre stat și societatea civilă în RM în contextul aprofundării reformelor democratice (2011-2014), 09.820.07.07UF – Omul în spațiul bolii: metode umanistice de cercetare a bolii (2009-2010) și altele.

ANNOTATION

**Sprincean Serghei. *Bioethical dimensions of human security: political approach.*
Thesis for the Degree of Doctor Habilitat in Political Science. Chisinau, 2018**

Structure of the thesis: introduction, five chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 568 titles, 3 annexes, 258 pages of basic text. Results published in 50 scientific papers.

Keywords: human security, bioethics, security strategy, political bioethics, bioethization of security, biosecurity, policy of human security, strategy of humankind survival, human rights.

Field of study: Political sciences and the study of human security.

Goal and objectives. The goal of the work consist in political-systemic research of bioethical dimensions of human security in the perspective of evaluation of the degree of efficiency of state's policies in the field of assuring security an welfare of human person in correlation with bioethical principles. The following **objectives** are proposed to be tackled: effectuating the historiographic analysis of the most relevant achievements in the study of human security and bioethics for identification of the degree of research of this problematics in the worldwide specialty literature; realization of systemic-political analysis of interdisciplinary aspects, of conceptual approaches and of theoretical-methodological landmarks in the study of bioethics as a theoretical-practical foundation in assuring human security; research of theoretical-methodological approaches and of perspectives related to correlation of the field of bioethics with human security conception; presentation of the conceptual and political scientific evolution of the domains of human security in the East-European context; performing of the analysis of the process of politicizing of bioethical dimension of human security as well as of the national and East-European contribution to the growing of the role of bioethics in the process of assuring human security; evaluation of the importance of bioethics and of the conception of human security in the process of adjusting of politics to the contemporary global priorities in conditions of world crisis; determining of the importance and utility of political bioethics in assuring of security of human being; defining of the specific of the phenomenon of bioethization of security and political processes in the context of necessities of counteraction of human security menaces as well as of the challenges of global crisis; analyzing of methodological and practical-applying components of the bioethical conception in correlation with human security policies in Republic of Moldova; researching of normative approaches on the bioethical problematics in the context of necessity of amplifying of the process of human securitization in Moldova.

Scientific novelty and originality lies in a complex political-systemic study on human security and bioethics through multidisciplinary and interdependent approach to the institutions of assuring of human security nationally and internationally, to moral and legal norms and social-political processes, scientifically exploited in the context of researched problematics with impact on assuring of human security in Republic of Moldova, conform to bioethical principles.

The fundamentally new results contributed to the creation in the Republic of Moldovan of a new scientific direction in political science – *policy of human security in Republic of Moldova*, being based on investigation of interconnection between human security conception and bioethical field as component parts of the social-political system, as well as a distinct integral system designed to ensure human security according to bioethical principles.

The theoretical significance results from development of a methodological and conceptual framework with multidisciplinary and interdisciplinary character, in a perspective of analytical-epistemological scientific exploring of the human security and bioethical problematics from a systemic-political point of view.

The practical value of the work consists in preparation and presentation of scientific results of the study with a feasible and certain value that can be used for development, promotion and implementation of state policies and strategies in the fields of human security, of national security and of bioethics, with normative and regulative extension in different sectors of social activity.

The implementation of the scientific results was achieved through the elaboration in the working the group of the draft of National Security Strategy of the RM (2015-2016), in the projects: 15.817.06.12F - Development of legal framework of RM in the context of the needs for security and assurance of European pathway (2015-2018), 11.817.07.21F - Interaction between state and civil society in RM in the context of deepening of democratic reforms (2011-2014), 09.820.07.07UF - Human being in the space of disease: humanistic methods of research of the disease (2009-2010) and others.

АННОТАЦИЯ

Спринчан Сергей. *Биоэтические измерения безопасности человека: политологический подход.*

Диссертация на соискание ученой степени доктора хабилитат политологии. Кишинев, 2018.

Структура диссертации: введение, пять глав, общие выводы и рекомендации, библиография из 568 работ, 3 приложения, 258 страниц основного текста. Результаты исследования опубликованы в 50 научных работах.

Ключевые слова: безопасность человека, биоэтика, стратегия безопасности, политическая биоэтика, биоэтизация безопасности, биобезопасность, политика безопасности человека, стратегия выживания человечества, права человека.

Область исследования: Политология и исследование безопасности человека.

Цель и задачи работы. Цель состоит в системном политологическом исследовании биоэтических измерений безопасности человека в перспективе оценки эффективности государственных политик в области обеспечения безопасности и благополучия человека в сочетании с принципами биоэтики. Для ее решения предлагаются следующие задачи: историографический анализ наиболее актуальных разработок в области исследования безопасности человека и биоэтики посредством определения степени этой проблемы в мировой специализированной литературе; системно-политологический анализ междисциплинарных вопросов, концептуальных подходов и теоретико-методологических критериев в исследовании биоэтики как теоретической и практической основы обеспечения безопасности человека; исследование теоретических и методологических подходов и перспектив корреляции области биоэтики с концепцией безопасности человека; презентация концептуальной политологической эволюции области безопасности человека в восточно-европейском региональном контексте; анализ процесса политизации биоэтического измерения безопасности человека и национального и восточно-европейского вклада в повышение роли биоэтики в процессе обеспечения безопасности человека; подчеркивание важности биоэтики и концепции безопасности человека в процессе адаптации политики к современным глобальным приоритетам в условиях глобального кризиса; определение важности и полезности политической биоэтики в обеспечении безопасности человека; определение специфики феномена биоэтизации политических процессов и по обеспечению безопасности в контексте необходимости борьбы с угрозами для безопасности человека и вызовами глобального кризиса; анализ методологических и практико-прикладных компонентов концепции биоэтики в корреляции с политиками безопасности человека в Республике Молдова; исследование нормативно-стратегических подходов в биоэтике в контексте необходимости усиления безопасности человека в Республике Молдова.

Научная новизна и оригинальность работы заключается в реализации комплексного системно-политологического исследования проблем безопасности человека и биоэтики путем междисциплинарного и взаимозависимого анализа данных концепций, учреждений по обеспечению безопасности человека в национальном и международном плане, моральных и правовых норм и социально-политических процессов в контексте влияния на обеспечение безопасности человека в Республике Молдова в соответствии с принципами биоэтики.

Принципиально новые результаты работы способствовали созданию в Республике Молдова нового научного направления исследования в области политических наук – политика безопасности человека в Республике Молдова, основываясь на взаимосвязи между концепцией человеческой безопасности и биоэтики, как части социально-политической системы, а также как отдельная целостная система обеспечения безопасности человека, основываясь на биоэтических принципах.

Теоретическая значимость состоит в разработке методологических и концептуальных комплексных рамок междисциплинарного характера, в плане аналитико-эпистемологического исследования вопросов безопасности человека и биоэтики с системно-политической научной точки зрения.

Практическая значимость работы состоит в разработке и представлении результатов неоспоримой важности, которые могут быть использованы для развития, продвижения и реализации государственной политики и стратегий в области безопасности человека, национальной безопасности или биоэтики с возможностью расширения нормативно-правовой базы в различных секторах общественной жизни.

Применение научных результатов стало возможным путем разработки в рабочей группе проекта Стратегии национальной безопасности РМ (2015-2016 гг.), а также в проектах: 15.817.06.12F - Развитие правовой базы РМ в контексте потребностей безопасности и обеспечения европейского пути (2015-2018), 11.817.07.21F - Взаимодействие государства и гражданского общества в РМ в контексте углубления демократических реформ (2011-2014), 09.820.07.07UF - Человек в пространстве болезни: гуманистические методы исследования болезни (2009-2010) и др.

SPRINCEAN SERGHEI

**DIMENSIUNI BIOETICE ALE SECURITĂȚII UMANE:
ABORDARE POLITOLOGICĂ**

Specialitatea 561. 01– Teoria, metodologia și istoria politologiei;
instituții și procese politice

Autoreferatul tezei de doctor habilitat în științe politice

Aprobat spre tipar: 10.07.2018
Hârtie ofset. Tipar digital
Coli de tipar: 2,9

Formatul A5
Tirajul 50 ex.
Comanda nr: _____

Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” (Institut)
mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 1